

«ЛіМ»-акцэнт

Навука. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам Кангрэса маладых вучоных Беларусі і Расіі. «Навука — апора дзяржавы ў стварэнні моцнай эканомікі, фарміраванні гуманітарнай прасторы, заснаванай на пераемнасці спрадвечных духоўна-маральных арыенціраў, — гаворыцца ў прывітанні. — Мэта навуковага пошуку вызначае час. Ва ўмовах складанага пераплачвання і канфлікту інтарэсаў транснацыянальных карпарацый і міжнародных інтэграцыйных блокаў менавіта вам, маладым вучоным, трэба будзе вырашаць найважнейшыя задачы па абароне нацыянальных інтарэсаў Беларусі і Расіі, адзіных у сваім імкненні да захавання братэрскіх сувязей паміж славянскімі народамі, беражлівага стаўлення да гістарычнай памяці і стварэння справядлівага глабальнага свету». Кіраўнік дзяржавы адначасна сімвалізаваў таго, што першы Кангрэс маладых вучоных Беларусі і Расіі праводзіцца на беларускай зямлі ў год міру і стваральнай працы.

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста Расіі Аляксандра Міту з 90-годдзем. «Ваша жыццё — прыклад нястомнага служэння мастацтву. Вы рэалізавалі мноства яркіх, запамінальных кінематаграфічных работ, якія сталі ўзорам найвышэйшага прафесіяналізму, — гаворыцца ў віншаванні. — Сёння вы выконваеце высакордную місію — шчодрэ дзеліце мудрасцю і бяспечным вопытам з таленавітай моладдзю, з'яўляючыся прыкладам для пераймання і аднавіць выбранаю шляху». Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што ў Беларусі творчасць народнага артыста Расіі выклікае глыбокую павагу і любоў удзячнага гледача. Аляксандр Лукашэнка пажадаў Аляксандру Міту добрага здароўя, даўгалецця і дабрабыту.

Конкурс. Міністэрства інфармацыі аб'яўляе старт прыёму заявак на XIX Нацыянальны конкурс «Залатая Літара», які працянецца да 27 красавіка ўключна. Конкурс праводзіцца штогод з мэтай садзейнічання развіццю друкаваных сродкаў масавай інфармацыі, інфармацыйных агенцтваў і сеткавых выданняў Рэспублікі Беларусь, актуалізацыі значных тэматычных напрамкаў дзейнасці СМІ па рэалізацыі дзяржаўнай інфармацыйнай палітыкі, павышэння прафесійнага і ідэйна-змястоўнага ўзроўню СМІ, стымулявання творчай дзейнасці журналістаў і іншых творчых работнікаў, занятых у працэсе вытворчасці СМІ. Пераможцы намінацыі ўзнагароджваюцца дыпламамі і памятнымі знакамі — сімваламі «Залатая Літара». Арганізатар конкурсу — Міністэрства інфармацыі.

Вярнісаж. Выстаўка «Дыялог з космасам» народнага мастака Беларусі Івана Міско адкрываецца сёння ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. Яна прысвечана Дню касманаўтыкі і Дню яднання народаў Беларусі і Расіі. Касманаўтыка — адна з цэнтральных тэм творчасці скульптара. Выстаўка ўключае цэлую галерэю партрэтаў выдатных прадстаўнікоў «зорнай» прафесіі. Як паведамляюць арганізатары, сярэд іх — ці не ўсе касманаўты былога Савецкага Саюза, а таксама касманаўты — ураджэнцы Беларусі Уладзімір Кавалёнак, Пётр Клімук і Алег Навіцкі. Народнаму мастаку паірававалі ўдзельнікі інтэрнацыянальных экспіцаў. Акрамя таго, на выстаўцы будуць прадстаўлены прадметы з калекцыі сямі Іюрыя Гагарына, здымкі з борта МКС, а таксама копіі графічных работ шэрагу мастакоў-фантастаў. Праект будзе працаваць да 30 красавіка.

Спадчына. Монаспектакль Івана Кірчука «Каравай» адбудзецца заўтра ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, піша БелТА. Канцэртная праграма створана па матэрыялах шматлікіх фальклорна-этнографічных экспедыцый па Беларусі з 1983 да 2021 года. Будуць прадстаўлены песні, музыка, малітвы. Гэтая праграма неаднаразова дэманстравалася на розных пляцоўках Беларусі, брала ўдзел у фестывалях за мяжой. У цэнтры ўвагі — каравай, вясельны хлеб.

Рэгіён. У 2024 годзе статус «Культурная сталіца года» будзе прысвоены Бялынічам. Такое рашэнне прынята на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры. Так, былі разгледжаны заяўкі і матэрыялы прэзентацыі аб наданні статусу «Культурная сталіца года» такім гарадам, як Камянец, Глыбокае, Мазыр, Свіслач і Бялынічы. Як удакладняе БелТА, статус «Культурная сталіца года» прысвойваецца на падставе пэўных крытэрыяў. Сярод іх — дзейнасць у рамках культурнай асветы насельніцтва, наяўнасць матэрыяльна-тэхнічнай базы, увага да гісторыка-культурнай спадчыны. Члены калегіі атрымалі азначэнныя лісты, і падліковая камісія на падставе тайнага галасавання падвела вынікі.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Літкантакт:
Брэст — Краснаярск

Праз тысячы кіламетраў пралёг мост сяброўства паміж Брэстам і Краснаярскам. Не першы год супрацоўнічае з часопісам прозы, паэзіі і публіцыстыкі «Новый Енисейский литератор» брэсткі фантаст Сяргей Беляр. Ён і дапамог наладзіць кантакты пісьменнікаў Расіі і Беларусі.

12 сакавіка брэстская дэлегацыя выйшла на сувязь з краснаярскай. Да прагляду трансляцыі таксама далучыліся пісьменнікі з Лесасібірска, Мінусінска, Дзюнагорска, Жалезнагорска і нават з Находкі.

На пачатку форуму ўдзельніцаў анлайн-канферэнцыі песнямі на беларускай і рускай мовах вітаў фолк-гурт «Лад».

Вершы пра братэрства народаў прачытаў заслужаны журналіст Георгій Тамашэвіч. Празаік, рэдактар Аляксандр Валковіч раскажаў пра літаратурна-краязнаўчы альманах «Астремчаўскі рукапіс». Паэтэса Таццяна Шульга прычытала свае творы. А кіраўнік літаратурнага клуба «Поэтико» Наталія Кандрасук агучыла вершы на беларускай мове. Пра супрацоўніцтва з расійскімі пісьменнікамі, майстар-класы, творчыя паездкі, фестывалі павёў сваю

гаворку старшыня грамадскай арганізацыі «Рускае таварыства» Сяргея Моладаў. Дырэктар гарадской цэнтралізаванай бібліятэкі імя А. С. Пушкіна Святлана Гарадзецкая падзялялася цікавымі формамі працы з расійскімі пісьменнікамі, у тым ліку ў анлайн-фармаце.

Краснаярскае рэгіянальнае аддзяленне прадставіў старшыня Сяргей Кузічкін, а таксама яго намесніца,

заслужаны работнік культуры Краснаярскага краю, паэтэса Марына Савіных, якая стаяла каля вытокаў стварэння літаратурнага часопіса для сямейнага чытання «Дзень і ноч». Метадыст Краснаярскага Дома мастацтваў Кацярына Маліноўская пазнаёміла з найстарэйшым у рэгіёне літаратурным выданнем — альманахам «Енісей». Паэтэса Таццяна Панова пранікнёна прачытала вершы пра сяброўства, любоў да Радзімы... Пра сваю дзейнасць як пісьменніка і выдаўца раскажаў празаік, заслужаны работнік культуры Краснаярскага краю Уладзімір Несцяренко. Выступілі таксама паэт і празаік, прафесар тэхналагічнага ўніверсітэта, доктар філасофскіх навук Міхаіл Яцэнка, празаік, публіцыст, журналіст, аўтар кнігі «Дзесяцігоддзі падзення Тунгускага метэарыта Мікалай Юрлаў, паэт і літаратурны крытык, прафесар аэракасічнага ўніверсітэта, кандыдат філасофскіх навук Уладзімір Замышляеў.

Першая сустрэча натхніла на сумесныя творчыя задумы. У найбліжэйшым нумары альманаха «Берасцейская скарбніца» будуць надрукаваны творы краснаярскіх пісьменнікаў. Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

з нагоды

Пісьменнік —
бібліятэка — чытач

Усуветны дзень паэзіі 10-я дзіцячая бібліятэка сустракала шануюнага госьця. На творчую сустрэчу з першакласнікамі СШ № 137 запрасілі вядомага беларускага паэта, перакладчыка, публіцыста, намесніка старшыні Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзіміра Магзо.

Таленавіты аўтар ужо 50 гадоў піша чудаўныя вершы для дзяцей і дарослых, з-пад яго пяра выйшла 22 кнігі. Асобныя творы перакладзены на многія мовы свету. Асаблівы дар Уладзіміра Магзо — стварэнне мілагучных радкоў, якія становяцца папулярнымі песнямі і ўваходзяць у рэпертуар зорак беларускай эстрады.

Падчас сустрэчы дзеці паслухалі песню «Несцерка» і падарожнічалі па старонках розных кніг паэта. Аўтар пазнаёміў хлопчыкаў і дзяўчынак з вершамі, казкамі, загадкамі і каламбурамі са сваіх новых кніг «Вавёркі лущаць зоркі» і «Хутка стану чэмпіёнам». Напрыканцы сустрэчы адбылася аўтограф-сесія.

Таццяна ДЗМІТРЫЕВА,
вядучы бібліятэкар дзіцячай
бібліятэкі № 10 г. Мінска

прэзентацыі

Натхненне
для душы

Новы зборнік паэта Міхася Пазнякова «Меж зямлёй і небом» прэзентавалі ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа.

Міхасю Паўлавічу заўсёды ёсць што расказаць чытачам. На творчай сустрэчы ў Доме-музеі Якуба Коласа пісьменнік распавядаў аб сваім дзяцінстве і бацьках, выказаў словы пяшчотнай любові да роднага краю, да Быхаўшчыны, дзе вырас, куды і цяпер з задавальненнем прыязджае.

Сваю бяскожнаю любоў да радзімы аўтар перадае ў творах. У зборнік «Меж зямлёй і небом» увайшлі вершы з кнігі «Спявае жытэ», якія пераклаў на рускую мову паэт, педагог, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Міхаіл Кулеш.

На імпрэзе гучалі вершы Міхася Пазнякова на рускай і беларускай мовах, іх чытаў сам аўтар, а таксама артысткі Тэатра паэзіі Тамара Кавальчук і Валянціна Драбшэўская. Песні на яго словы выконвалі вядомы артыст тэатра і кіно Сяргей Кравец, спявачка Іна Кравец, паэтэса і кампазітар Ала Ткачэнка.

Воляга НАВАЖЫЛАВА

Добрае знаёмства

У Мар'інагорскім агра-тэхнічным каледжы імя У. Е. Лабанка прайшла сустрэча з пісьменнікам, краязнаўцам Алесем Карлюкевічам. Размова ішла пра літаратурную і гістарычную памяць. Аляксей Мікалаевіч — ураджэнец вёскі Зацітава Слабада Пухавіцкага раёна, і большасць яго гісторыка-публіцыстычных, краязнаўчых кніг прысвечана ябраз роднай старонцы.

Пісьменнік раскажаў аб працы над такімі творами, як «Літаратурная карта Пухавішчыны», «І марам волю дам», «Пухавіччына: Літаратурнае гнездо Беларусі», «Ігуменскі павет», «За Цітаўкаю — Слабада».

Дарэчы, гісторыя аграрна-тэхнічнага каледжа цесна звязана з беларускім прыгожым пісьменствам. У розныя дзесяцігоддзі выкладчыкамі гэтай навучальнай установы працавалі драматург Васіль Гарбачэвіч, паэт-сатырык Захар Бірала, літаратурназнаўца Якуб Усікаў, мемуарыст, літаратуразнавец Хведар Імшэнік. Тут вучыліся паэты, празаікі Ганна Новік, Уладзімір Глушакіў, Андрэй Прохарчык. Пра гэта таксама раскажаў госьць будучым аграномам, механікам, электрыкам.

З асаблівай цікаўнасцю юнакі і дзяўчаты слухалі расповеды пра партызанскага паэта Усевалада Сабліна, які выдаў вершаваны зборнік «Місціўцы» на акупаванай фашыстамі Рудзеншчыне, пра пісьменнікаў з баявой франтавой ці партызанскай біяграфіяй — Алеся Бачылу, Макара Паслядовіча, Пятра Рунца, якія вшэставаны ў пухавіцкіх паселішчах.

Варта заўважыць, пісьменнікі — частыя госці ў Мар'інагорскім агра-тэхнічным каледжы. Апошнім часам перад навуцэнцамі і выкладчыкамі выступілі і пазнаёмілі іх са сваімі новымі кнігамі лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі, празаік, паэт, перакладчык Аляксей Бадак, галоўны рэдактар часопіса «Польмя», паэт і перакладчык Віктар Шніп, іншыя сучасныя мастакі слова.

— Навучэнцы цікавіцца мастацкай літаратурай, — раскавае выкладчыца каледжа Алена Свірыдава, — ведаюць, якія ў краіне выдаюцца літаратурна-мастацкія перыядычныя выданні, наведваюць і наш раённы краязнаўчы музей, і Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа. Пераканана, што і чалавеку, які, здавалася б, непасрэдна не звязаны з гуманітарнай сферай, патрэбна добрае знаёмства з мастацкай кнігай.

Сяргей ШЫЧКО

конкурсы

Герб, прыдуманы дзецьмі

У СШ № 2 г. Луніна ўзнагародзілі ўдзельнікаў конкурсу праектаў геральдычнага сімвала. Многія вучні таксама ў апісанні малюнка выказалі добрыя пачуцці да малой радзімы выпускніка школы пісьменніка Мікалая Калініковіча (1950—1990), якому было прысвечана творчае спаборніцтва. Усім канкурсантам — гэта 26 вучняў — уручаны падзячныя лісты ад рэдакцыі раённай газеты «Лунінецкія навіны». Грамадскае журы падрыхтавала прызы.

Шайцова (9 «Б»). Старшыня прафсаюзнага камітэта лакаматыўнага дэпо Аляксандр Матор падкрэсліў важнасць партнёрства, ўзнагародзіўшы суаўтараў — Матвея Зыкава і Мікіту Гавяіновіча (7 «Д»). Адзначаны і Дзмітрый Бусько (8 «А»). Ветэран педагогічнай працы Наталля Казанкавічкі малодшага ўдзельніка спаборніцтваў — Яну Півавар (5 «Б»). Мастак-афарміцель раённага краязнаўчага музея Дзіна Грэнцкая самым «геральдычным» назвала малюнак Дзмітрыя Мікуліча (7 «А»), які адлюстравуе раку Цны. Намеснік галоўнага рэдактара «ЛН» Аляксандр Коўка адзначыў, акрамя таго, і літаратурныя здольнасці Лізаветы Вялясюк (11 «А»).

Творчасць вучняў здзіўляе і захапляе. Але ўзнагароджаны былі і педагогі, якія натхнілі сваіх выхаванцаў: Аксана Барысевіч, Ларыса Касенава, Святлана Кузьміч і многія іншыя. Чырвоны ўзнагароджаны адбылася ў філалагічным кабінете з мемарыяльным куток Мікалая Калініковіча. Гэта чарговая ініцыятыва Камісіі пры Саюзе пісьменнікаў Беларусі па творчай спадчыне земляка. Між тым геральдыцы дадуць навуковую ацэнку здольнасцям юных лунінчан і дапамогуць у графічным адлюстраванні прапановы. Галоўнае, што намаганні дарослых і дзяцей накіраваны на мір і стваральную працу, да чаго заклікае і год, і век.

Таццяна КАНАПАЦКАЯ

праекты

3 царкоўнай кнігай

Выставачны праект «Праваслаўная кніга — шлях да добра і міру» працуе ў епархіяльнай бібліятэцы пры Свята-Міхайлаўскай кафедральным саборы г. Ліды, якая дзейнічае пры філіяле «Лідская гарадская бібліятэка № 4». Арганізатары — Лідская епархія Беларускага экзархата Рускай праваслаўнай царквы і ДУК «Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы».

Лідскай епархія протаіерэя Максіма Цыгеля, які расказаў прысутным пра значэнне Бібліі ў духоўным і свецкім жыцці чалавека, а таксама пазнаёміў са старадаўнімі рэлігійна-

царкоўнымі выданнямі, якія адрозніваюцца ўнікальнай культурай кнігадрукавання. Сучасныя кнігі, прадстаўлены ў другой экспазіцыі выстаўкі, значна адрозніваюцца ад экзэмпляраў першых. Гэта яркія, маляўнічыя выданні з фонду епархіяльнай бібліятэкі, які налічвае больш за дзве тысячы асобнікаў, акрамя электронных носьбітаў, часопісаў і календароў. На шматлікім кніжным матэрыяле адлюстраваны шлях Беларускай праваслаўнай царквы, гісторыя і лёс яе храмаў і святых. Экспануюцца жыццёвыя вяртанняў беларускіх падвяснікі і святых.

Дар'я МАРЦІНКЕВІЧ, фота аўтара

Асяродак духоўнасці

У пачатку года філіял «Альхоўская сельская бібліятэка» (Астравецкі раён) распачала рэалізацыю праекта «Бібліятэка — тэрыторыя духоўнасці».

Сям'я з'яўляецца першым асяродкам, дзе дзіця атрымае базавыя веды пра добро і зло, міласэрнасць, дапамогу, адзначыў падчас сустрэчы ў бібліятэцы іерэй Мікалай Уцякалка, які служыць у мясцовым праваслаўным храме. Тэма патрыятычнага выхавання была ўзнята ветэранам працы Генадзем Бужымскім. Ён падкрэсліў, што дзеці і моладзь павінны паважаць сваю краіну, вучыцца абараняць яе, заставацца сапраўднымі патрыётамі.

Пасля размовы адбыўся прагляд старажытных Міней, якія падрыхтаваў святар. Самы ўнікальны экспанат — Мінея, датаваная 1724 годам. Не меншай увагі вартыя выданні XIX стагоддзя. Усе прадстаўленыя старадрукі захоўваюцца ў храме, а некаторыя і зараз выконваюць сваю функцыю падчас богаслужэнняў. Увазе была прапанавана і кніжная выстаўка праваслаўнай кнігі «Жывая крыніца духоўнасці», падрыхтаваная сельскай бібліятэкай.

Вольга ЗАЯНЧОЎСКАЯ

дарэчы

Нагода павіншаваць

Да 85-годдзя Кастрычніцкага раёна горада Мінска ў бібліятэцы № 19 прайшоў шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных юбілею. Госьці і чытачы пазнаёміліся з відэарэпартажам пра раён.

Пазітыўным настроем зарадзілі пазтэсы Ганна Максімовіч і Галіна Макаравіч. Павіншавалі ўсім сваім яркім выступленнем удзельніцы ансамбля індыйскага танца «Андрэолі» пад кіраўніцтвам Валентыны Сланчэўскай. Шмат песень да святочнай даты былі выкананы Таццянай Гаруновай. Народнымі танцамі парадвала Міна Садоўніцава — кіраўнік танцавальнага калектыву «Ведрусы».

Супрацоўнікі бібліятэкі падрыхтавалі выстаўку з раздзелам «Іх імёнамі названы вуліцы», «Кастрычніцкі раён: традыцыі і будучыня». Любымі раён Мінска павіншаваў гэтак жа танцавальны гурт «Жалейка».

Пётр САРАКУН

імпрэзы

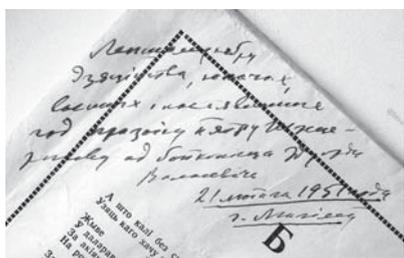
Сур'эзна і з усмешкай

У сельскай бібліятэцы-клубе вёскі Брылі Магілёўскага раёна адбылася літаратурная імпрэза «Сур'эзна і з усмешкай», прысвечаная 105-годдзю з дня нараджэння беларускага пісьменніка Эдуарда Валасевіча.

Прысутныя пачулі аб жыцці і творчасці земляка-юбіляра, які нарадзіўся ў Магілёве, скончыў мясцовы педагогічны інстытут, а потым працаваў там выкладчыкам. Эдуард Станіслававіч прайшоў вогненнымі шляхамі Вялікай Айчыннай і заўсёды вызначаўся выключнай смеласцю і ў шэрагах магілёўскага знішчальнага батальёна, і на ваенных франтах. А потым ён смела змагаўся пісьменніцкім пяром з негатывнымі правамі жыцця, заняўшы сваё месца сярод таленавітых беларускіх байкапісцаў.

Да юбілею ў бібліятэцы падрыхтавалі біяграфічны буклет, а на аформленай кніжнай выстаўцы можна было пазнаёміцца з кнігамі, упрыгожанымі дарчымі надпісамі Эдуарда Валасевіча.

Юлія ЯЦКОВА, фота аўтара

памяць

Былая вёска...

Да 80-годдзя Хатынскай трагедыі ў бібліятэках Смагонскага раёна прайшла акцыя «І памяць сэрца гаворыць...», былі аформлены кніжныя выстаўкі.

У філіяле «Вішнеўская сельская бібліятэка» для школьнікаў прайшоў урок гісторыі «Звончы трывожна ў Хатыні званы». У Гарадской бібліятэцы № 2 на мерапрыемства «Нам памяці звончы званы» былі запрошаны навуковцы сярэдняй школы № 6. У Сінюкоўскай сельскай бібліятэцы прайшоў патрыятычны ўрок «Хатынь — сімвал вечнай памяці». У Гарадской бібліятэцы № 3 была арганізавана выстаўка-прагляд «Хатынь — былая вёска».

Да акцыі далучыліся работнікі бібліятэк у в. Лешчаняты, аг. Войстам, аг. Асінаўшчызна, аг. Бялкоўшчызна.

Юлія ЖУК

«ЛіМ»-люстэрка

Брэсцкі тэатр лялек атрымаў запрашэнне на XXVII Міжнародны тэатральны фестываль «Цар-Казка» ў Вялікім Ноўгарадзе, інфармуе БелТА. «Мы едем у красавіку на фестываль у Вялікі Ноўгарад са спектаклем «Халстамер», — паведаміла намеснік дырэктара БТЛІ Наталля Антанюк. — Яны самі выйшлі на нас і запралі прыняць удзел. Мы прапаноўвалі і іншыя спектаклі, але яны выбралі менавіта гэты». XVII Міжнародны тэатральны фестываль «Цар-казка» пройдзе ў Вялікім Ноўгарадзе з 21 да 25 красавіка. Гэта адзін са старэйшых расійскіх тэатральных фестываляў для маладога глядача. Форум праводзіцца з 1992 года кожныя два гады Наўгарадскім тэатрам для дзяцей і моладзі «Маль». Спектакль «Халстамер» (Гісторыя кая) паводле аповесці Льва Талстога — адзін з самых тытулаваных у рэпертуары БТЛ. На XV Сусветным фестывалі тэатраў лялек у Празе спектакль быў адзначаны не толькі Гран-пры, але і трыма дыпламамі: за найлепшы рэжысуру, сцэнаграфію і музычнае афармленне.

Пасольства Беларусі ў Карэі запусціла медыяпраект аб карэйцах у Беларусі, гаворыцца на сайце «СБ. Беларусь сегодня». Ініцыятыва прысвечана таму, які след пакінулі прадстаўнікі гэтай нацыянальнасці ў гісторыі нашай краіны. Так, лічыцца, што першым беларускім этнічным карэйцам стаў Інакенцій Пак, заслужаны ветэран Рэспублікі Беларусь. Ён быў удастоены вялікай колькасці дзяржаўных ўзнагарод, у тым ліку ордэна Айчынай вайны I і II ступені і ордэна Чырвонай Зоркі. Яшчэ адзін герой медыяпраекта — вучоны Аляксей Кім. Ён доўгі час узначальваў Беларускі політэхнічны інстытут. Больш падрабязна пра лёсы выдатных карэйцаў у гісторыі Беларусі можна прачытаць у спецыяльных сетках беларускага дыспрадаўніцтва ў Карэі.

Спектакль «Пацупкі» Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі стаў найлепшым спектаклем Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму «M@t.кантакт-2023». «Залатога маску» пастаўніка атрымала па раённай прафесійнага журы, гаворыцца на сайце РТБД. Па версіі маладзёжнага журы найлепшым прызнаны спектакль «Марыя Сцюарт» Пецярбургскага камернага тэатра «ТОК». Прыз сімпатый глядачоў дастаўся пастаўніцы «Людзі Ламанчы» Арлоўскага дзяржаўнага тэатра для дзяцей і моладзі «Свабодна прастора». Фестываль праводзіцца з 2006 года і за гэты час стаў адной з самых яркіх і чаканых культурных падзей не толькі ў Магілёве, але і на ўсёй тэатральнай прасторы краіны. Асабліваць форуму ў тым, што многія яго ўдзельнікі з'яўляюцца лаўрэатамі розных тэатральных прэмій. Геаграфія «M@t.кантакту» шырокая: за ўсе гады правядзення на фестывалі паказаны 252 спектаклі — Магілёў наведвалі тэатры з 21 краіны. Іх пастаўнікі ўбачылі больш за 50 тысяч глядачоў.

Нацыянальны этап адкрытага міжнароднага конкурсу выяўленчага мастацтва «Святая Свят» праходзіць у Беларусі, гаворыцца на афіцыйным партале Беларускай праваслаўнай царквы. Удзельнікі конкурсу — юныя мастакі з устаноў дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, агульнай сярэдняй адукацыі, а таксама індывідуальныя ўдзельнікі ва ўзросце ад 7 да 16 гадоў. Ім прапануецца выказаць у творчых работах свае пачуцці да Светлага свята Уваскрэсення Хрыстовага. У конкурсе таксама ўдзельнічаюць прадстаўнікі Расіі, Сербіі, Босніі і Герцагіны, Малдовы. Па выніках нацыянальнага адбору арганізатары выбяруць па 10 найлепшых работ ад кожнай краіны. Фінал міжнароднага конкурсу адбудзецца 28 красавіка ў мемарыяльным комплексе «Храм-помнік у гонар Усіх Святых» і ў памяць аб ахвярах, якія выратаваны Айчыны нашай паслужылі ў Мінску. Арганізатарамі правядзення нацыянальнага этапу выступілі Сінадальны аддзел БПЦ па супрацоўніцтве са свецкімі ўстановамі адукацыі, а таксама Нацыянальны цэнтр мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Міністэрства адукацыі.

Выстаўка жывапісу члена Беларускага саюза і зямлёў», прысвечаная Дню яднання народаў Беларусі і Расіі, адкрылася ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. У экспазіцыю ўвайшло больш за 50 твораў жывапісу, якія раскрываюць гістарычны ўклад жыцця, самабытнасць і нацыянальныя традыцыі народаў Беларусі, Расіі, Узбекістана, Туркменістана, Кыргызстана, Таджыкістана, Ірацы, Турцыі, Кітая, Афганістана. Як глумачыць БелТА, аўтар узяў за аснову дэталі нацыянальнага касцюма, упрыгажэнням, традыцыйным заняткам і промыслам. У серыі гарадскіх пейзажаў паказана манументальная прыгажосць архітэктурных помнікаў Ніжняга Ноўгарада, Кастрамы, Самарканда, Бухары, Стамбула, Венецыі, Лейпцыга, Амстэрдама і іншых гарадоў. Дапаўняюць прыгажосць і ўнікальнасць тых краін, дзе пабываў мастак, прыродныя пейзажы. Выстаўка будзе працаваць да 30 красавіка.

Цікавіні ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Найлепшыя ўзоры кнігадруку

Штогод, пачынаючы з 1960-га, у беларускай сталіцы праводзіцца Нацыянальны конкурс «Мастацтва кнігі». Ён мае на мэце ўзмацненне канкурэнтаздольнасці кніжнай прадукцыі айчынных выдавецтваў. Адною з галоўных задач, пастаўленых арганізатарамі, з'яўляецца павышэнне мастацкай і паліграфічнай культуры Беларусі. Па спісе пераможцаў можна меркаваць аб тэндэнцыях развіцця беларускай кнігі, што добра праілюстравалі вітрыны паабал па сцэны, дзе праводзілася цырымонія ўзнагароджання. За шклом размясцілі выданні — лаўрэаты конкурсу за апошнія тры дзесяцігоддзі. «Мастацтва кнігі», такім чынам, паўстае своеасаблівай справаздачай паліграфістаў, мастакоў, фотаілюстратараў, усіх спецыялістаў, якія маюць дачыненне да стварэння кнігі, аб праробленай за год працы.

Непасрэдна перад узнагароджаннем пераможцаў LXII Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», якое адбылося 24 сакавіка ў рамках Міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, на сцэну падняліся член Расійскага кніжнага саюза, камерцыйны дырэктар выдавецтва «Русский Мир» Аляксандр Гарохаў і намеснік дырэктара Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь Ала Пенда. Пачэсныя госці з Расійскай Федэрацыі перадалі кніжны падарунак — 5-томную анталогію «Поэт в России — больше, чем поэт. Десять веков русской поэзии». Акрамя таго, Аляксандр Гарохаў заверыў, што па заканчэнні выстаўкі фонды Прэзідэнцкай бібліятэкі папоўняць каля 100 найменшых кніг выдавецтва «Русский Мир», а таксама альбомы Маскоўскага політэхнічнага ўніверсітэта.

«Хачу сказаць, што 2023 год знакавы для нашай установы. Сёлета мы адзначаем сваё 90-годдзе, а самы лепшы падарунак з такой нагоды — гэта, безумоўна, кніга, — выказала падзяку Ала Пенда. — Прэзідэнцкая бібліятэка крыху незвычайная, бо выконвае функцыі адрозна некалькіх: прэзідэнцкай, урадавай, парламенцкай і публічнай. Нашы фонды даступны для кожнага грамадзяніна. Не сакрэт, што чытачом нумар адзін у нашай бібліятэцы з'яўляецца Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, які надае вялікую ўвагу пытанням культуры, развіццю бібліятэкі, развіццю выдавецкай і кнігагандлёвай дзейнасці. З задавальненнем прымаем ваш падарунак, і я ўпэўнена, што ён зойме пачэснае месца не толькі на паліцах нашай бібліятэкі, але і на выставачных вітрынах, каб яшчэ больш чытачоў змаглі скарыстацца гэтай літаратурай».

У 2023 годзе за права атрымаць «Залаты фаліант» — традыцыйную ўзнагароду конкурсу «Мастацтва кнігі» —

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

Намеснік міністра інфармацыі Ігар Бузоўскі ўручае ўзнагароду дырэктару выдавецтва «Беларусь» Сяргею Пешыну.

змагаліся больш за 30 дзяржаўных і прыватных выдавецтваў. На суд журы, у склад якога ўвайшлі выдомуны прадстаўнікі сферы культуры і дзяржаўнага кіраўніцтва, было прадстаўлена 144 выданні. Перад калектывам экспертаў на чале з рэктарам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, ганаровым членам Расійскай акадэміі мастацтваў, кандыдатам мастацтвазнаўства Міхаілам Баразной стаяла няпростая задача — выбраць з гэтага мноства тых выданні, якія вызначаліся б выключнай якасцю мастацкага, дызайнерскага і паліграфічнага выканання.

Пераважна большасць статуэтак «Залаты фаліант» — на рахунку дзяржаўных выдавецтваў, сярод якіх лізіруюць «Беларусь» і Выдавецкі дом «Звязда». У першай намінацыі «Беларусь помніць» (выданні па гісторыі, якія выхоўваюць любоў да Радзімы і патрыятызм) дыплом пераможцы і ганаровы знак-сімвал «Залаты фаліант» атрымала выдавецтва «Беларусь» за кнігі «Герой Беларусі» і «За други своя. Героі і подвиги Беларусі». У сваю чаргу ў намінацыі «ЛІТ-фармат» звання пераможца быў удастоены Выдавецкі дом «Звязда» за выпуск выдання ў дзвюх кнігах «Трудные пути жизни» Мікалая Чаргінца.

Галоўнымі ўзнагародамі ў намінацыях «Залаты скрыжалі» і «Падручнік новага веку» адзначаны адпаведна выдавецтва «Беларусь» (даведачнае выданне «Орден, медали и награжденные знаки Республики Беларусь») і «Адукацыя і выхаванне» (кніга «Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі першакласніку»). Перамога ў намінацыі «Навука і веды» (навуковыя,

навукова-папулярныя выданні) — за Выдавецкім домам «Беларуская навука» (манаграфія «Язэп Драздовіч. Моўная і этнаграфічная спадчына: архіўныя матэрыялы»). У намінацыі «За ўклад у захаванне гісторыка-культурнай спадчыны» першы дыплом не ўручаўся.

Дыплом пераможцы ў намінацыі «Праўда памяці» ўдастоена выдавецтва «Адукацыя і выхаванне» за кнігу «Гісторыя беларускай дзяржаўнасці». Перамога ў намінацыі «У лютарку часу», у якой прадстаўлены выданні, што адлюстроўваюць на сваіх старонках сацыяльна-эканамічнае развіццё нашай краіны, — на рахунку выдавецтва «Беларусь» (за выданне кнігі «Прокуратура Беларусі. 100 лет»). У сваю чаргу кніга «Беларусь — Россия: партизанское движение в годы Великой Отечественной войны» Выдавецкага дома «Звязда» была прызнана найлепшай у намінацыі «Садружнасць». Паспех чакаў выдавецтва і ў наступнай намінацыі — «Разам з кнігай мы расцім». У ёй журы прысудзіла перамогу кнізе Алены Стэльмах «Пашка і сонечныя праменьчык».

Лідарам намінацыі «Фотапогляд» стала кніга-альбом «Улицы любимого города. Гомелю 880 лет» Выдавецкага дома «Гомельская праўда». Дыплама 1-й ступені ў намінацыі «АРТ-кніга», дзе разглядаліся выданні па выўлучным мастацтве, удастоена выдавецтва «Беларусь» за кнігу «Нацыянальная бібліятэка. 100 гадоў». Акрамя таго, членамі журы ў персанальнай намінацыі «Майстэрства» былі вызначаны найлепшыя ілюстратар і фотамастак. Імі сталі адпаведна Лілія Бусарава (за афармленне кнігі Эдзі Агняцэв «Мой рыжы Бім») і Анатоль Дрыбас (за шматгадовую працу ў галіне беларускага кнігадруку і аўтарскую фотаздымку да кнігі «Беларуская кухня» і «Нацыянальная бібліятэка. 100 гадоў»). Найвышэйшая ўзнагарода — Гран-пры ў намінацыі «Трыумф», ганаровы знак-сімвал «Залаты фаліант» і ганаровы дыплом імя Францыска Скарыны — прысуджана за кнігі «Геноцид белорусского народа» і «Геноцид белорусского народа. Лагера смерти», якія пабачылі свет у выдавецтве «Беларусь».

«Хачелася б, каб і чытач, і дзяржава радаваліся за нашу кнігу, за яе змест, напавненне, бо ў ёй — веды, думкі, якія дазваляюць канструктыўна будаваць нашу будучыню, — сказаў падчас цырымоніі ўзнагароджання сустаршыня журы конкурсу, намеснік міністра інфармацыі Ігар Бузоўскі. — Аднак афармленне — таксама немалаважная справа, і я спадзяюся, сёлётай пераможцы дастойна папоўняць калекцыю найлепшых узораў нацыянальнага кнігадрукавання».

Бернард ЗАТЫЛКІН
Фота Лізаветы ГОЛАД

Інтрыга, цікавасць, захваленне

Колькі было чытасардэчнай шчырасці, жыццядлюбнага юнацкага запалу, кіскрамётнага шчасця і захвалення ў вачах маладых людзей — школьнікаў і студэнтаў. А таксама ў іх работах, што экспертныя журы адзначылі ў ліку найлепшых! У межах XXX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу адбылося ўзнагароджанне пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу «BOOKTRAILER».

Конкурс праходзіў ужо трэці раз, і падобна на тое, што папулярнасць яго з году ў год расце: колькасць заявак у шмат разоў перавысіла чаканую лічбу — сёлета іх было больш чым 650. Уздзельнікам прапанавалася зняць невялікі ролік у адвольнай форме пра ўпадабаны мастацкі твор. Прычым сюжэтная частка работы, адлюстроўваючы змест твора, у спалучэнні са «словамі аўтара» альбо стваральніка відэароліка, настолькі павінна была зацікавіць глядача, зацягнуць, заінтрыгаваць, каб ён адшукаў кнігу і прачытаў ад пачатку да канца.

Намінацыі, у якіх прадстаўляліся ролікі, было тры. Яны ахапілі ўсю гісторыю развіцця айчыннай літаратуры: ад летапісаў і хронік да твораў нашых дзён.

Так ці інакш, але галоўнымі арганізатарамі, сцэнарыстамі, акцёрамі і апэратарамі выступілі маладыя людзі ад 14 да 31 года.

На што найперш звяртала ўвагу журы ў складзе прадстаўнікоў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Рэспубліканскага маладзёжнага цэнтру і Саюза пісьменнікаў Беларусі? Як можна заўважыць па работах, што атрымалі перамогу, — на стандартнасць, крэатыўнасць, шчырую размову «на роўных» са сваімі аднагодкамі.

Так, у намінацыі «Старажытная беларуская літаратура (XI—XVII стагоддзі)» найлепшым прызналі ролік па творы Міколы Гусоўскага «Песня пра зубра». Яго стварыў калектыў навучэнцаў смаргонскай школы № 5 — Цімафей Забрамскі, Ангеліна Патанейка і Валерыя Садоўская. Варта адзначыць смеласць аўтараў гэтай яскравай карціны па знакамітым творах, у якім няма сюжэта ў звыклым яго разуменні — адлюстраваная гістарычная панарама эпохі Адраджэння стварае шмат вобразавых выбітных асоб і славных падзей.

Здавалася б, зусім іншы па жанры і танальнасці твор, які прызнаны найлепшым у наступнай намінацыі — «Новая беларуская літаратура (першая палова XVIII—XIX стагоддзёў)». Але і яго стваральнікі — вучні той самай смаргонскай школы: Маргарыта Дудко, Караліна Кавяка, Антон Шалік, Вялета Чартовіч і Данііл Карасевіч — выявілі неардынарны падыход да напісання сцэнарыя: тое, што глядачы пабачылі на экране, нагадала ўрываць з мастацкага фільма ў жанры фантэзі. Карціна «абрываецца» на самым напружаным моманце, і каб даведацца, як далей разгортаўся сюжэт, неабходна зазірнуць у зборнік фантастычных апавяданняў...

Да класікі звярнуўся і пераможца, адзначаны ў намінацыі «Найноўшая беларуская літаратура (ад пачатку XX стагоддзя да сучаснасці)» — Ілья Братачка з сярэдняй школы № 2 горада Слаўгарада натхніла паэма «Новая зямля» Якуба Коласа. Вобраз хлопчыка — музыкі, узадаванага надполей любай зямлі і ў той жа час яе прыгажосцю, напеўнасцю і меладычнасцю роднай мовы, матчынай песні, які цудоўнымі

Пераможцы конкурсу «BOOKTRAILER».

гукі скрыпкі абуджае ў чалавеку найлепшае, пэўна, з'яўляецца архетыпным для нашай літаратуры — менавіта гэта было адлюстравана ў сюжэце роліка.

Акрамя названых намінацыі, удзельнікі змагаліся за прыз сімпатый глядачоў і Гран-пры конкурсу. Так, найлепшай работай, на думку глядачоў, стаў буктрэйлер па апавесці Уладзіміра Караткевіча «Дзікае пал'яванне караля Стаха», створаны Мікітам Гарбачовым з Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта. Дзёржасць, высакароднасць, непахісанасць у адстойванні справядлівасці, саматэчнасць натуры — найлепшыя якасці, уласцівыя героям Караткевіча, былі прадэманстраваны і ў рабоце, сюжэт якой разгортаецца ў нашы дні.

Галоўны прыз экспертнага журы аддала Марыя Бондаравай з сярэдняй школы № 16 горада Мазыра. Яна зняла захвальныя ролікі з элементамі містыкі па кнізе Яўгена Хвалы «Прынцэса Тусюк». Нездарма апавесць пераможцы па сучасных падлеткаў з дэтэктывным сюжэтам нязьмена карыстаецца папулярнасцю ў школьнікаў: напісана яна так, што ад першай да апошняй старонкі трымае ў напружанні, а цікавасць і інтрыга толькі ўзрастаюць.

Узнагароджвалі юных пераможцаў начальнік упраўлення па справах моладзі — намеснік начальніка Галоўнага упраўлення выхавачай работы і маладзёжнай палітыкі Міністэрства адукацыі Таццяна Сіманюўская і дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Карлокевіч. Работы лаўрэатаў будучы захоўвацца ў бібліятэчнай сістэме краіны з мэтай прарэкламаваць кнігу чытачам-падлеткам.

Таша ШПАКОЎСКАЯ, фота аўтара

Дзе дабро перамагае зло...

Мары — рана ці позна — збываюцца, у жыцці заўжды ёсць месца пуду, калі ў яго верыць. Бязмежная, невычэрпная любоў да жыцця і людзей; інклюзія і ацаленне; назіранне за светам раслін і жывёл — гэтыя і многія іншыя тэмы знайшлі сваё адлюстраванне ў вершах і прозе, прадстаўленых да ўдзелу ў літаратурным конкурсе-стартапе *LitUP*, што сёлета адбыўся грэці раз. Больш ад 200 праектаў мастацкіх выданняў, разлічаных на дзяцей, падлеткаў і дарослых, змагаліся за права быць рэалізаванымі ў найстарэйшых айчынных выдавецтвах — «Народнай асветы», «Мастацкай літаратуры», Выдавецкім доме «Звязда» і выдавецтве «Беларусь». Вынікі конкурсу былі агучаны на XXX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы: прадстаўленне іх і прайшло на манер сапраўднага кірмашу — спачатку кожны з удзельнікаў распавядаў пра сваю задуму і дэманстраваў відэапрэзентацыю будучай кнігі, а пасля на сцэну выходзілі прадстаўнікі выдавецтваў і «разбіралі» найбольш упдабаныя праекты.

Асноўнай мэтай конкурсу з’яўляецца пошук і падтрымка таленавітых айчынных аўтараў і ажыццяўленне найбольш перспектывных праектаў. Асабліваць спарорніцтва ў тым, што да ўдзелу запрашаюцца ўсе ахвотныя, без абмежавання ўзросту — як пачаткоўцы, на творчым рахунку якіх няма пакуль ніводнага выдання, так і масцітыя літаратары, члены пісьменніцкай арганізацыі. Ёсць у такой форме супрацоўніцтва з аўтарамі свая «разыначка» і для выдавецтваў, якія ў дэдузеным выпадку пачынаюць працу па выданні той ці іншай кнігі на загады падрыхтаваным матэрыяле, што адпавядае шэрагу заяўленых умоў.

Цікава было папрысутнічаць на падвядзенні вынікаў не толькі ў якасці прыхільніка пэўнай тэматыкі ці ўпадобанага аўтара, але і як аматару прыгожага пісьменства: прадэманстраваць работы паказалі своеасаблівы зрэд творчых ідэй, што лунаюць у прасторы сучаснасці, і ўражанне ад таго, чым жывуць цяпер суайчынікі з розных куткоў Беларусі, што іх найбольш хвалюе і натхняе, пра што яны думваюць і якой бацаць сваю радзіму і тых, хто побач.

Адкрыў урачыстасць намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, звярнуўшыся да фіналістаў з прывітальнымі словамі:

— Спадзяюся, што вы станеце пераможцамі не толькі ў сённяшнім нашым мерапрыемстве, але і ў працэсе, які мы сумесна арганізавалі ў межах гэтага спарорніцтва: вашы творы пабачаць свет у вядучых выдавецтвах краіны. Пажадаю вам удачы — не проста творчай, але і арганізацыйнай. Зроблены крок — гэта толькі частка шляху, хай і складаная, якую патрэбна было прайсці. Але працаваць з выдавецтвам на ўсіх этапах — важная, напружаная работа, і хацелася б, каб у выніку яна была паспяховай.

Адной з фіналістак конкурсу стала Улада Альхоўская, маладая пісьменніца, аўтар п’ес, якія былі пастанавлены ў тэатрах Беларусі. Гэтым разам дзяўчына выступіла крыху ў нязвыклым амплуа: прапанаваны ёй зборнік змяшчае пад вокладкай містычныя гісторыі аб жыцці Мінска — тых яго баках, што часта застаюцца па-за полем зроку звычайнага жыхара альбо госяці сталіцы, але, тым не менш, уплываюць на ход падзей горада. Улада распавяла, што натхніла яе на такі незвычайны напрамак творчасці:

Намеснік дырэктара — галоўны рэдактар «Мастацкай літаратуры» Віктар Шніп уручае дыплом пераможцы Таціяне Дашкевіч.

— Галоўным «рухавіком» для стварэння сюжэта паслужыла любоў да Мінска. Мне падаецца, наш горад недаацэнены: тут надзвычай шмат прыгожых архітэктурных форм, старых паркаў, векавых дрэў — усё гэта натхняе на пэўны містыцызм і стварэнне адпаведнага летапісу горада: на фоне такіх дэкарацый проста не магла не нарадзіцца цікавая гісторыя пра Мінск, пра людзей, якія тут жывуць, і пра тое, як гістарычна-міфалагічная спадчына горада можа стасавацца з сучасным падыходам, — разважала пісьменніца. — Вельмі шмат ёсць месцаў, пра якія хацелася б расказаць. Напрыклад, я ў захапленні ад старога парку на Камсамольскім возеры: даўнія алеі, астравы на Свіслачы (нават у маім рамане адлюстраваліся «Птушыны востраў», які я вельмі люблю) — спалучэнне старадаўняй прыроды і блізкай мяжы горада з яго шматпаварховікамі — сапраўднае месца сілы! Люблю там гуляць, няспешна хадзіць, прыдумляць, назіраць, як скрозь кроны таполяў прасочваецца сонца!.. Гэта будзе першае выданне ў Беларусі, але спадзяюся і на працяг, — распавядала Улада. — Выдавалася я не раз у Расіі,

супрацоўнічаю з выдавецтвамі гэтай краіны ўжо 13 гадоў, але заўсёды марыла, каб мае творы пабачылі свет і на Радзіме — а тут якраз конкурсу! Падалася як пачатковец, і для мяне проста бяспечна, што выдавецтва «Беларусь» абрала для выдання маю кнігу. Веру, што ўсё атрымаецца! У творчасці я спалучаю драматургію і прозу — гэта дапамагае жыць, гэта любоў назаўжды. Не заўсёды ўсё проста, але пакуль ува мне гарыць жаданне распавядаць гісторыі, не сыду з гэтай дарогі!

Як найцікавейшы расповед пра будучую кнігу пад назвай «Апавяданні са стала» прагучала гісторыя Таціяны Дашкевіч. Па яе словах, у маладосці яна ніколі не ўсведамляла сябе як празаіка. Ствараліся апавяданні нячаста, ад выпадку да выпадку, без мэты адразу ж іх апублікаваць, складваліся ў стол. А цяпер аўтарка параўнала яго з чароўным чамаданчыкам... Натхняў муж, пісьменнік Мікалай Шыпілаў. Тэматыка апавяданняў — з жыцця: героі іх сустракаюцца сярод звычайных людзей з іх праблемамі і канфліктамі. Некаторыя расповеды — аўтабіяграфічныя, напісаныя з гумарам. Не чужыя для іх і філасофскія разважанні. Галоўная ідэя таго, што Т. Дашкевіч хоча данесці да чытача — ідэя аб прыгажосці чалавечай душы і яе ўзвышэнні, катарсіс і любоў да жыцця.

— Літаратура для таго і ствараецца, каб рабіць чалавека лепшым, — пераканана Т. Дашкевіч. Кніга яе апавяданняў пабачыць свет у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

У шэрагу пераможцаў аказалася і Ганна Альхоўская, аўтар кнігі «Халодныя разлікі»:

— У мяне выйшла больш чым 20 кніг — і ўсе ў Расіі, нягледзячы на тое, што я — у ліку членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі. А вось цяпер буду выдавацца і на Радзіме! — падзялілася радасцю пісьменніца. — Гэтая мара і падштурхнула мяне да ўдзелу ў конкурсе! Кніга, якая перамагла ў спарорніцтве, — лёгкі дэтэктыў з элементамі меладрамы і гумару. Выrašыла напісаць пра тое, пра што было б цікава чытаць мне самой (а значыць, і іншым), каб кніга дазволіла хоць на час заблыць пра ўласныя праблемы. Пішу, не перагружаючы чытача цяжкімі падрабязнасцямі, як часам бывае ў «мужчынскіх» дэтэктывах. Аднойчы мяне назвалі аўтарам бульварнага чытва. Але што ў тым кепскага? Сур’ёзная літаратура, вядома, патрэбна, але часам хочацца пералючыцца, бо інакш можна проста звяр’яецца! Пачала пісаць кнігі ў надзвычай цяжкай жыццёвай сітуацыі, калі хацелася стварыць уласны свет і сысці туды, дзе дабро перамагае зло і ў выніку ўсё становіцца добра. Цяпер да ўсіх складанасцей стаўлюся з гумарам: калі смяешся з нейкай праблемы, яна бянтэжыцца, мізарнее і з ёю лягчэй справіцца!

Праект Ганны Альхоўскай плануе рэалізаваць Выдавецкі дом «Звязда».

Таша ШПАКОЎСКАЯ
Фота Лізаветы ГОЛАД

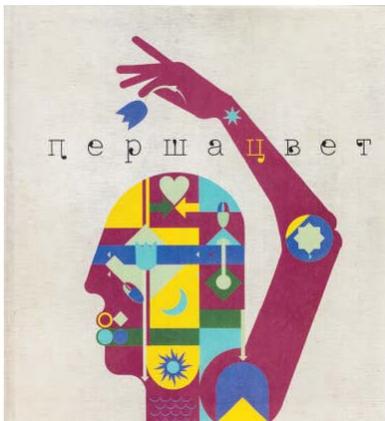
Кветкі з-пад снегу

25 сакавіка ў межах XXX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу адбыліся ўзнагароджанне пераможцаў VI Міжнароднага конкурсу маладых літаратараў і прэзентацыя новага нумара альманаха «Першацвет».

Упершыню конкурс быў аб’яўлены ў 2016 годзе Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, РВУ Выдавецкі дом «Звязда» і выдавецтвам «Мастацкая літаратура». За апошнія гады пераможцамі стала больш за 120 творцаў, якія не збочылі з творчага шляху: нехта ўступіў у Саюз пісьменнікаў Беларусі, нехта выдаў уласную кнігу, нехта стаў намінантам іншых літаратурных прэмій.

У рэдакцыйны савет альманаха ўвайшлі Аляксей Карлюкевіч (старшыня), Аляксей Бадак, Вольга Рацэвіч, Аляксей Чарота, Віктар Шніп.

Творы найлепшых на меркаванні журы 10 паэтаў і 10 празаікаў па традыцыі былі апублікаваны на старонках «Першацвэта». Сярод паэтаў пераможцамі сталі Аляксей Бараноўскі, Паліна Басалыга, Яніна Босак, Аляксей Гоман, Паліна Дваранская, Андрэй Кімбар, Ірына Макарчук, Вольга Міхаленка, Яўгенія Пракапчук, Вольга Шпакоўская.

Прозу прадставілі Дзмітрый Аўчыннікаў, Сафія Ворса, Ягор Жукоўскі, Аляксандра Кароль, Паліна Корнева, Юлія Макарэвіч, Іван Мелаў, Матвей Шышко, Маргарыта Ядзевіч, Яна Цэгла.

Удзельнікі ўрачыстасці атрымалі дыпломы, падпісаныя старшынёй Саюза пісьменнікаў Беларусі Алясес Карлюкевічам. Галоўны рэдактар часопіса «Маладосць» Вольга Рацэвіч павіншавала маладое пакаленне з заслужанай перамогай, адзначыўшы, што для кожнага з іх гэтая публікацыя стане новай прыступкай на шляху ў вялікую літаратуру.

Так, самай маладой аўтарцы Маргарыце Ядзевіч усяго 14 гадоў, яна вучыцца ў 8 класе мінскай школы. А самаму старэйшаму — Алясесу Бараноўскаму — 34, паэт з’яўляецца навуковым супрацоўнікам Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Большасць аўтараў аддаюць перавагу беларускай мове, але прадстаўлена і рускамоўная літаратура: вершы Яніны Босак, Вольгі Міхаленкі і Ірыны Макарчук, а таксама празаічныя творы Матвея Шышко і Маргарыты Ядзевіч.

Асобныя аўтары ўжо маюць апублікаваныя кнігі і нават узнагароды. Сярод іх Сафія Ворса,

Фота Таціяны Дашкевіч.

Маргарыта Ядзевіч.

уладальніца медаля А. П. Чэхова Расійскага саюза пісьменнікаў, аўтар кніг «Дзесяць простых гісторый», «Горад сляпых скрываўняў», «Рыба», «Дзень настаўніка». Юлія Макарэвіч — лаўрэат конкурсу маладых літаратараў Саюзнай дзяржавы «Мост дружбы». Паліна Дваранская — лаўрэат Рэспубліканскага конкурсу студэнтаў і школьнікаў «БрамаМар», фіналістка IV Міжнароднага маладзёжнага фестывалю конкурсу паэзіі і паэтычных перакладаў «Берагі дружбы», а яе пераклады ўвайшлі ў зборнік «Усе мы шукаем музыку шчасця».

Падчас прэзентацыі Віктар Шніп, намеснік дырэктара выдавецтва «Мастацкая літаратура», адзначыў, што ўвесь наклад альманаха «Першацвет» быў выкуплены публічнымі бібліятэкамі і аматарамі беларускай літаратуры на кніжным кірмашы.

Валянцін САЛОМА

Пошукі правільнага светапогляду

УВыдавецкім доме «Звязда» падрыхтавана да друку кніга Ігара Хадановіча «Чалавек з маёй біяграфіяй». Шмат намаганняў дзеля нараджэння гэтай кнігі прыклаў, прыкладвае ветэран педагагічнай працы Вацлаў Матусевіч. Доўгія гады ён працаваў начальнікам аддзела адукацыі Дзяржынскага райвыканкама. Менавіта Вацлаў Іванавіч стаў ініцыятарам нараджэння новага выдання твораў Ігара Хадановіча...

Так складася, што кнігі выйшлі, выходзяць (усе!) пасля смерці пісьменніка і журналіста. Так складалася... Так, як не павінна было б складвацца. Ігар Хадановіч — яшчэ адзін няспраўджаны лёс у беларускім прыгожым пісьменстве, якое ва ўсе гады патрабуе шчырых, самаахвярных, сумленных і гарачых рупліўцаў. А іх заўсёды не стае... Сапраўдных — не стае.

Перакладваю, перагортваю кнігі трох аўтараў, якія рана, зусім рана былі пазбаўлены жыцця. Яны ў мяне побач: то на паліцы перад рабочым сталом, то на самім сталі ў адзін стосік выкладзены... Яны разам па асабістых чытацкіх зацікаўленнях розных гадоў — кніга магіляўчанина Міхаіла Малочкі «Жыў-быў хлапец...» (аўтар зусім юным, студэнтам Маскоўскага інстытута філасофіі, літаратуры і мастацтва, загінуў на савецка-індзянскай вайне), зборнік нарысаў, артыкулаў, творчых партрэтаў Міколы Дзяшкевіча «Ад вытокаў радавонных» (24-гадовы малады чалавек трагічна загінуў у 1971 годзе на Нёмане, калі ўратаваў жанчыну з дзіцем), зборнік апавяданняў Ігара Хадановіча «За акном дождж» (трагічна загінуў ад рукі бандытаў ў горадзе)...

Ігар Хадановічу было ўсяго толькі 25 гадоў...

Росквіт чалавечага жыцця здараецца ў маладыя гады. Самыя таленавітыя, яркія асобы праўляюць сябе вялікімі творцамі зусім юнымі. Колькі іх, яркіх асоб, якія маглі б прайсці шырокімі дарогамі жыцця, зрабіць нашатам болей, чым ім дазволіў лёс, чым дазволілі ўсявышнія сілы!.. Мусіць, яны былі б самымі лепшымі сярод астатніх... Размова — і пра малавядомыя сёння Мішу Малочку, Міколу Дзяшкевіча, Ігара Хадановіча.

Ужо ў другой кнізе «На досвітку» — перавыданні ранейшага зборніка «За акном дождж» з нарысамі, старонкамі запісных кніжак, пісьмамі да сяброў у якасці дадатку — чытаем у лісце Ігара Хадановіча да паэта, празаіка, сябра па ўніверсітэце Уладзіміра Паўлава: «...Ты пішаў "займаўся б ты літаратурнай працай", а для мяне тут няма выбару, хоць, можа, я, па Чэхаву, ужо спісаўся, так нічога і не напісаўшы. Усе мае блуканні... — пошукі правільнага светапогляду, які асновы будучай літаратурнай працы. Такі ўжо мой дуры характар, што мне трэба спачатку дваццаць, што больш стымулюе

прагрэс грамадства — дух саперніцтва ці дух супрацоўніцтва, — тады я сяду за стол і буду разбірацца ў псіхалогіі сваіх герояў...»

І ў зборніку «За акном дождж», які выйшаў у 1967 годзе (выдадзены па свежых слядах — памёр пасля бойкі малады пісьменнік 9 студзеня 1966 года), і ў кнігі «На досвітку», якая выйшла ў 1986 годзе, — аднолькавыя тыражы: 6000 экзэмпляраў. І ў гэтым праявілася не проста тагачасная сітуацыя з цікаўнасцю да папяровай кнігі ўвогуле. Ігар Хадановіч і тады быў, і цяпер застаецца мастацкай, грамадзянскай з'явай. Вы толькі ўчытайцеся ў яго апавяданні і нават нарысы. Пра сваю настаўніцу напісаў вось гэты тэкст (нарыс «Чалавек з маёй біяграфіяй»): «Беглы кароткі сон дзяцінства: зачараваныя дзядзькі, прычылныя хлапчкі — мой калар, і яна, казанка недасяжная, але такая блізкая і зразумелая — мая настаўніца, Яўгенія Васільеўна, выкладчыца літаратуры. Выкладчыца?.. Якое чэрства, непрывабнае слова. Тое, што прыходзіла ў клас разам з ёю — прыгожай, абаяльнай, тады маладзейшай на адзінаццаць гадоў, з адухоўленым тварам і трохі велікаватымі жывымі вачыма, — нячутна ўваходзілі бадзёра-іранічны, а часам сентыментальны Пушкін, ледзь-ледзь маркотны і самотны Лермантаў...»

Паэзія не стукалася ў дзіцячыя сэрцы, яна ішла туды плыню, прымушала заміраць і трапятца, і мы адчувалі, што на нейкай не вядомай нам хвалі нашы сэрцы пачыналі біцца суладна з сэрцам яе і сэрцамі тых, каго яна ўводзіла ў клас».

Варлен Бечук так выказаўся пра прозу Ігара Хадановіча: «Чытаем апавяданні Ігара Хадановіча — і адчуваем яго захапленне духоўна прыгожымі людзьмі, усхваляванасць "матэрыялам", асабліваю ўвагу да ўнутранага жыцця, «псіхалогія» чалавека, непрыняцце жыццёвых і творчых шаблонаў. Бачым: аўтар вядзе пошук на розных кірунках, пайдноўвае лірызм і аб'ектываваны паказ, з поспехам выкарыстоўвае гумар, псіхалагічна насычае пейзажны малюнак, адкрывае стoenны сэнс штодзённага побыту, паэтычна паказвае працу і каханне, не цураецца сатырычных сродкаў». І далей: «Герой апавяданняў Хадановіча ледзь не заўсёды паказваюцца ў пераадоленні нейкіх маральных ускладненняў, калі ім даводзіцца адстойваць сваю жыццёвую пазіцыю. Іхні роздум, унутраны клопат і з'яўляецца, уласна кажучы, сюжэтным стрыжняем твора, да якога пачуццём героя (ці аўтара) прыцягваюцца ў меру неабходнасці знешнія падзеі. Так напісаны,

Ігар Хадановіч.

у прыватнасці, апавяданні "На досвітку", "За акном дождж", "Поле ідзе чалавек..."»

«Высакароднае аблічча» — вось што служыла магнетычным прыцягненнем у выбары герояў, тых жыццёвых вобразу, якія малады літаратар імкнуўся ўзвесці на вышыні мастацкага асэнсавання рэчаіснасці. У яго быў выключны пісьменніцкі і чытацкі слых. Якімі сінпатычнымі падаюцца думкі аб прачытаным, выкладзеныя Ігарам Хадановічам у лістах да жонкі М. Марозавай, 9 студзеня 1965 г.: «... Ну, кніг у мяне зараз па горла і нават трохі вышэй. Сёння 7-е, значыць, па 15-17 ніякай літаратуры напісана не трэба. Толькі газеты. <...>

Усе, што я чытаю цяпер (Паўстоўскі — Сіманаў), павінна было быць прачытана мною раней. Але я, нягоднік, не зрабіў гэтага... <...>

У каго ж ты дастала Пяскова?

Што там у вас у рэдакцыі? Як Паўлаў? У яго ў «Маладосці» ідзе ў гэтым годзе аповесць. Дарэчы, ці прачытала ты ў «Полымі» нарыс М. Стральцова — да чаго разумны гэты Стральцоў?

...Яшчэ: дзіўлюся тваёй усюдыйснасці, ці што — як толькі ты змагла выявіць у часопісах Далматойскага і Зальціна, няўжо перабірала ўсе? Дарэчы, якія моцныя вершы Далматойскага, прачытаеш. Мяне цікавіць, ці думаеш ты чытаць Сіманаву «Салдатамі нараджаюцца». Скажу адно — лепшага рамана за апошнія гады няма. А пра вайну наогул лепшага рамана няма...»

Далёкі ад нас па часе Ігар Хадановіч пісаў у сваім часе і пра свой час, пра чалавека тых, 1960-х, пасляваенных гадоў. Здавалася б, творы пачынаючага літаратара маглі б і застацца ў 1960—1970-х... Прайшло болей чым паўвека... Здарылася іначай: радкі, выпеставаныя светлым натхненнем «адліжных» гадоў, засталіся, застаюцца з намі. Значыць, ёсць у гэтых творах адвечная мастацкая сіла, якая патрэбна розным пакаленням чытачоў?!

Не, лёс Ігара Хадановіча і лёсы згаданых мною Мішы Малочкі, Міколы Дзяшкевіча і шмат яшчэ каго з тых, хто пакінуў белы свет занадта рана, усё ж спраўджаныя. Як памяць — кнігі, напісаныя, здзейсненыя імі. Яны і цяпер вабяць з кніжных паліц, прыцягваюць чытацкую ўвагу.

Можа, прыйдзе час — і на Дзяржыншчыне, дзе пісьменнік нарадзіўся, з'явіцца школа яго імя. Альбо — вуліца Ігара Хадановіча ў самім Дзяржынску. Так павінна быць!..

Мікола БЕРЛЕЖ

На шляху развіцця

Ёсць кнігі, неабходнасць у якіх у грамадстве насіпае, — справа ў надзённых, важнасці і актуальных. Ёсць творы, да выдання якіх падштурхоўваюць самі чытачы, — вельмі жаданымі становяцца перавыданні лібімага і працяг той ці іншай серыі. Шмат праектаў ініцыруюць самі выдаўцы — такім чынам яны дэманструюць свае магчымасці і дапамагаюць аўтарам (хоць пытанне, хто і каму дапамагае, дастагкова спрэчна). Аднак з'яўляюцца выданні, якія зусім не чакаеш, — яны падрыхтаваны для чытача з даволі спецыфічнымі інтарэсамі, засведчаная, зацікаўленага і глыбока неабякавага да таго, што адбываецца далёка за межамі краіны.

і ахарактарызаваны вытокі і формы кітайскай мастацкай крытыкі, выдзелены і абгрунтаваны межы сучаснага гістарычнага перыяду мастацкай крытыкі, вызначаны адметныя асаблівасці, ахарактарызавана практыка развіцця музычна-крытычнай думкі і кантэксце функцыянавання сучаснага мастацтвазнаўства», — адзначаецца ў анатацыі. Між тым пра важнасць падобнага даследавання разважае ў сваёй прадмове Барыс Святлоў, кандыдат філасофскіх навук, дацэнт. Найперш даследчыка цікавіць само паняцце крытыкі, яго трансфармацыя. Перыядызацыя, спасылкі, цытаты — усім гэтым Барыс Уладзіміравіч імкнецца падмацаваць сваё меркаванне і пераканаць чытача. «Пачынаючы з канца XIX, усё XX стагоддзі і ў пачатку XXI стагоддзя айчынная і кітайская мастацкая крытыка развілася як бы ў адным кірунку, чаму спрыяў культурны абмен паміж нашымі краінамі, які ўсё больш узмацняўся, і ажыццяўленне агульных камуністычных ідэалаў, — піша аўтар прадмовы. — Адрозненне заключалася ў тым, што кітайцы ведалі аб працэсах, якія адбываліся ў нашай мастацкай практыцы і тэорыі больш, чым мы ведалі аб тым, што адбывалася ў гэтай сферы на прасторах Паднябеснай. У той жа час паняцце

«беларускага мастацтвазнаўства і мастацкай крытыкі» для іх не існавала. І нават калі яны ведалі пра «Нарысы з гісторыі беларускага мастацтва» Міколы Шчакаціхіна, то ўсё гэта было аднесена імі да раздзела вялікага савецкага мастацтва».

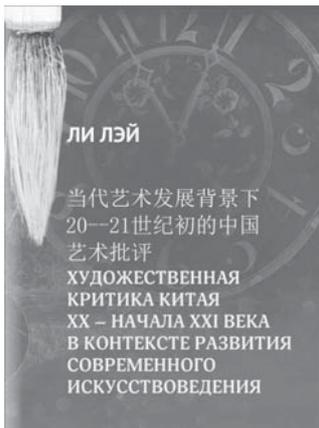
Чым жа, на думку Барыса Святлова, цікава манаграфія Лі Лэй? Па-першае, даследаванне абаяралася на працы беларускіх тэарэтыкаў, гісторыкаў, мастацкіх крытыкаў і практыкаў розных відаў мастацтва. Па-другое, яно было арыентавана на тыя навуковыя колы Кітая, якія цікавіліся мастацкай культурай нашай краіны. Па-трэцяе, Лі Лэй увёў у навуковы абарот шэраг тэкстаў і іменаў выдатных кітайскіх даследчыкаў мастацтва — дзеля зацікаўленасці беларускіх навукоўцаў. Кандыдат філасофскіх навук упэўнены, што выданне манаграфіі «Мастацкая крытыка Кітая» — даўно чаканая і неабходная вяха на шляху развіцця беларуска-кітайскіх культурных адносін.

Кітай наблізіўся да рысы вялікіх змяненняў у сферы мастацкай культуры. Аўтар прадмовы даволі катэгарычна выказваецца пра некаторыя з'явы культурнага жыцця краіны, падкрэслівае неабходнасць кантролю з боку дзяржавы, акцэнтуючы ўвагу на гэзісе: мастацкая крытыка заўсёды была з'явай не толькі

эстэтычнай, але і палітычнай. З гэтым ён і пакідае чытача, завяршаючы прадмову гаворкай пра важнасць стварэння і ўзаемаўзабагачэння культур.

«Мастацкая крытыка Кітая XX — пачатку XXI стагоддзя ў кантэксте развіцця сучаснага мастацтвазнаўства» Лі Лэй — размова пра мастацкую крытыку (у першым раздзеле абгульняюцца звесткі пра сутнасць, функцыі, тыпалогію жанраў у еўрапейскай мастацтвазнаўстве), а таксама пра фарміраванне мастацтвазнаўства і развіцце мастацкай крытыкі ў Кітаі (другі раздзел змяшчае інфармацыю пра вытокі і формы вывучэння мастацтва да XX стагоддзя, вызначэнне меж гістарычнага перыяду сучаснай кітайскай мастацкай крытыкі і выяўленне сутнасці яе развіцця). Найбольшую цікавасць выклікаюць трэці раздзел — «Прынцыпы функцыянавання мастацкай крытыкі ў сучасным Кітаі ў кантэксте агульнасусветнага развіцця мастацтвазнаўства» — і заключэнне. Напрыклад, адной з адметных асаблівасцей сучаснай кітайскай мастацкай крытыкі аўтар называе прыцягненне і выкарыстанне ў практыцы метадаў сацыяльнай крытыкі заходняга мастацтва, крытычнай канцэпцыі марксізму і прычынаў сацыялістычнага рэалізму. Інтрыгуе?

Яўгенія ШЫЦЬКА

ЛИ ЛЕЙ

当代艺术发展背景下
20—21世纪初的中国
艺术批评
ХУДОЖЕСТВЕННАЯ
КРИТИКА КИТАЯ
XX — НАЧАЛА XXI ВЕКА
В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ
СОВРЕМЕННОГО
ИСКУССТВОВЕДЕНИЯ

Так, для многіх стане сапраўднай нечаканасцю манаграфія «Мастацкая крытыка Кітая XX — пачатку XXI стагоддзя ў кантэксте развіцця сучаснага мастацтвазнаўства». Аўтар — кітайскі даследчык Лі Лэй, выпускнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў і кандыдат мастацтвазнаўства. Не зусім звычайнае для Беларусі даследаванне толькі адной навукай можа зацікавіць студэнтаў, магістрантаў, аспірантаў, выкладчыкаў творчых ВНУ, спецыялістаў у галіне мастацтвазнаўства. Кніга, натуральна, адрасавана тым, хто цікавіцца традыцыйнай і сучаснай культурой Кітая.

Манаграфія — першае ў беларускім і кітайскім мастацтвазнаўстве комплекснае даследаванне развіцця мастацкай крытыкі Кітая ў XX — пачатку XXI стагоддзя. «У ім упершыню выяўлены

Роднае, паэтычнае...

Выдавецтва «Беларусь» працягвае выпуск серыі, назва якой гаворыць сама за сябе — «Кніжная паліца школьніка». Адна з новых кніг, што з'явілася ў ёй, — «Родныя словы». Бадай, лепш і не прыдумаеш. Словы родныя, бо з маленства гучаць на мове дарогай. Той, якая заўсёды вяселле. Ёсць магчымаць словамі блізкімі і зразумелымі выказаць тое, што непакоіць, а сэрца радуе. Да чаго душа імкнецца.

Укладальнік Сяргей Моўчан пад адной вокладкай сабраў творы трох паэтаў, якія належаць да кагорты тых, хто з'яўляецца гонарам беларускай літаратуры. Дасведчаны чытач, разгарнуўшы кнігу наўгад, не зазіраючы ў змест, нават па асобных творах лёгка здагадаецца, хто напісаў верш, што даўно стаў хрэстаматычным.

Аўтар першы — «Александрына»:

*Мне не забыцца песні той даўняй вясны:
— На Мурамскай дарожцы сталі
тры сасны...*

*Хадзілі мы, сьвялілі, і з песняй ты цвіла.
Александрына, помніш, якою ты была?
.....*

*Прайшлі вясна, і лета, і восень, і зіма...
Александрына, дзе ты?
Шукаю я — няма...*

Другі аўтар — «О Беларусь, мая шыпшына»:

*О Беларусь, мая шыпшына,
зьялінь ліст, чырвоны цвет!
У ветры дзікім не загінеш,
чарнобылем не зарасцеш.*

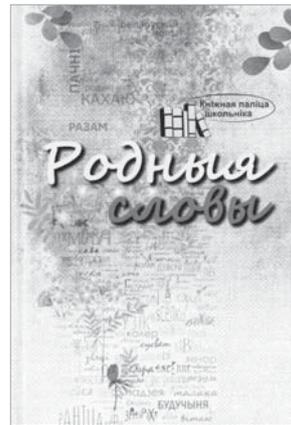
*Пялёсткамі тваімі стану,
на дзіды сэрца накалю.
Тваіх вачэй — пад колер сталі —
праменне яснае люблю.*

Нарэшце, аўтар трэці — «Бывай...»:

*Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая.
Чаму так горка, не магу я зразумець.
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.*

*Ці помніш першае нясмелае прызнанне?..
Над намі жаўранкам звінеў і плакаў май.
Назаўтра залкае, туманнае святанне,
Суровы позірк твой і мой нямы адчай.*

Канешне ж, паэты гэтыя — Пятрусь Броўка, Уладзімір Дубоўка і Аркадзь

Куляшоў. Калі ж хто з юных чытачоў не ведаў аўтарства, дзякуючы кнізе «Родныя словы», запомніць, хто і які твор напісаў. У зборніку сабрана найбольш значнае са створанага кожным з іх. Невялікія біяграфічныя звесткі разам з прадстаўленымі творами дазваляюць адчуць, у чым адметнасць таго ці іншага творцы.

Пятрусь Броўка, напрыклад, прадстаўлены не толькі найлепшымі сваімі

вершамі, але і паэмамі «Беларусь» і «Голас сэрца». У першай з іх — працуюць радкі пра нашу родную старонку, другая прысвечана маці Пятра Усцінавіча. Але на Сцяпаняўна ў гады Вялікай Айчыннай вайны разам з землякамі з вёскі Пуцілкавічы Ушацкага раёна была вывезена ў лагер смерці Асвенцім. Загінула ў 1943 годзе, здзейсніўшы, па сутнасці, подзвіг. Ахвяравала сабой, каб выратаваць 14-гадовую дзяўчынку з суседняй вёскі.

Вершамі, паэмай «Кругі» прадстаўлены і Уладзімір Дубоўка. Творы, як і ў кожнага паэта, розныя, але ў шмат якіх тое, чаго ў іншых няма. Хоць і не заўсёды адкрыта, але ўгадаецца перажытае. Гучыць і аптымізм, які дапамагаў яму выжыць на нялёгкіх пуцявінах.

Надзіва прадстаўніча падборка Аркадзя Куляшова. Не ў апошнюю чаргу за кошт таго, што багата прадстаўлена яго грамадска-патрыятычная лірыка. А гэта вершы «Над брацкай магілай», «Камсамольскі білет», «Ліст з палону», «Балада аб чатырох заложніках», паэма «Сцяг брыгады», у якіх гучыць тэма Вялікай Айчыннай вайны. Поруц «Маналог», прысвечаны памяці сярэў-пэаўтаў Змітрака Астапенкі і Юлія Таўбіна.

Ёсцігней ДРОМІН

Сонца на далоні

Проста — не значыць спроста. Магчыма, гэта праўдзёца і не заўсёды, але ў творах для дзяцей дае жаданы вынік, калі аўтар стараецца глядзець на навакольны свет так, як глядзяць яны самі. Са здзіўленнем, бо пры ўважлівым назіранні ён здатны ў самым звычайным паднесці тое, што інакш, як дзівосамі, не назавеш. З усведамленнем, што хоць пра гэта гаварылі і іншыя, так, як ты сказаў, ніхто зрабіць не можа. Ды яшчэ і так, каб і іншым захацелася гэтак у цябе павучыцца.

Што такі падыход не толькі апраўданы, але і плённы, упэўніваецца, чытаючы кнігу Вольгі Любашынай «Разноцветные лошади», выпушчаную выдавецтвам «Беларусь». Гэта назіраецца пачынаючы з верша «Карандаш», якім яна адкрываецца.

Ён прываблівае ўжо тым, што напісаны ад першай асобы. Такі прыём заўсёды дае жаданы вынік, калі ў ім «я-герой» (у дадзеным выпадку дзяўчынка) прамаўляе ўсё не голасам аўтара, высновы якога хоць і правільныя, але, як здаецца даволі часта, занадта павучальныя. І ў той жа час пазбаўлены шчырасці, непасрэднасці, што характэрна для дзіцяці. Чытаючы ж верш Вольгі Любашынай, яскрава ўяўляеш дзяўчынку, якая ў звычайным алоўку бачыць матчымаць здзейсніць тое, што ў дадзены момант яе цікавіць. Яна не перажывае, што не ўсё адразу атрымаецца. Разумее, што пры жаданні ўпущанае лёгка навярстаецца.

Вольга Любашына ў сваіх творах закранае розныя тэмы. Аднак, пра што б ні пісала, гаворыць пра блізкае дзеянне. Звязанае з іх паўсядзённымі справамі. Часта ў маленстве жывымі ўспрымаюць звычайныя цацкі. Без іх дзеці не ўяўляюць сваё жыццё. Як хлопчык з верша «На подушке у Андрюшки». Чаго толькі ў яго няма? Машынка, мядзведзік, качаня, сланяня... Шкадуе толькі, што падушка невялікая і ўсё на ёй не ўмяшчаецца. Яшчэ адзін хлапчук заняты лепкай з пластыліну («Симпатичный дельфин», «Златовласый пингвин»). Цікава напісаны верш «Дрэма»: «Возле дома бродит дрёма // И стучит в окно дождём. //

По квартире ходит Тома. // Томе дрёма ніпочем». Толькі дрёма то ад дзяўчынкі не адстае: «Сон на Тому нагоняет — // Сразу хочется зевать. // Кошка сладко засыпает. // Что ж, пора и Томе спать». Ёсць у зборніку і калыханка «Баюшки-баю», ёсць зыкаломкі. Вершы з усмешкай і без яе.

Светлай, харошай атрымалася кніжка. Успрымаецца як тое сонейка, якое, нечаканана выглянуўшы, узнімае настрой. Дарэчы, адзін з вершаў так і называецца — «Солнце на ладошке». Як і «Карандаш», яно нагадвае споведзь маленькай герайні. Нездаровіцца ёй, але яна забывае пра сваю хваробу, убацьнушы сонечны праменьчык, што нечакана з'явіўся на сцяне. Упэўнена — хутка паправіцца:

*Светит солнце сквозь оконце.
Я болею. Грустно мне.
Золотистый лучик солнца
Появился на стене.
По спине погладил кошку,
Перебрался на кровать,
На ковровую дорожку...
Как его мне удержать?
«Посиди со мной немножко
И чуть-чуть меня согрей, —
Нежно глажу луч ладошкой. —
Лезь за пазуху скорей!»*

Творы ў кнізе цудоўныя, ды толькі не абыйшлось без недагляду. У вершы «Муссы на разные вкусы» ўнук, задаволены мусам з буракоў, якім яго пачаставала бабуля, абяцае ёй: «Я приготовлю яблочный хочучу. // Ты завтра насладишься новым вкусом». Абяцанне прамоўлена зусім не па-дзіцячы. А хіба можа сучасная дзяўчынка шукаць іголку ў лесе, каб прышыць хвост лялечнаму ваўку («Оторвался хвост у волка»). Тым больш што ў вершы «Иголлка» яна вышывае коніка, а ў творы «Вышивальщица» робіць для матулі букет-вышыванку.

Канешне, без «лясных іголак».

Толькі гэта ні ў якім разе не псуе агульнага ўражання ад кнігі «Разноцветные лошади», напісанай для дзетак з добрым веданнем іх псіхалогіі.

Міхась ЯРОМКА

Прывід ведае шмат

Калі коратка адказаць на пытанне, якія кнігі дзеці асабліва любяць, то адказ хутэй за ўсё будзе толькі адзін: цікавыя. Хлопчыкам і дзяўчынкам не так і важна, пра што піша той ці іншы пісьменнік. Не надта задумваюцца яны, ці адпавядае гэта таму, з чым яны сутыкаюцца штодня. Галоўнае, каб пра гэта пісалася так, што ад чарговай старонкі было не адарвацца, хацелася як мага хутчэй даведацца, што будзе адбывацца далей. Менавіта так і піша Дзмітрый Мікалаеў, што добра відаць па яго кнігах, якія выйшлі ў выдавецтва «Беларусь».

Першая з іх — «Приключения любопытного волчка» — па змесце самая што ні ёсць традыцыйная. І раней нямала было твораў, у якіх расказвалася пра жыццё ваўчатыняў. Толькі Дзмітрый Мікалаеў не паўтарыў сваіх папярэднікаў, а знайшоў новы сюжэт пра таго, каго інакш, як драпежнікам, асабліва ў казках, не ўспрымаюць. У выніку атрымалася шчыmlівая гісторыя пра ваўчана, якое шукае сабе сяброў.

У казцы ж «Питер, Лейла и кристаллы добра» паварот сюжэта вызначаецца навізнай, а створанае багатай аўтарскай фантазіяй выклікае цікавасць нават у дарослага чытача. Хоць спачатку не столькі гэта прыцягвае ўвагу, а тое, што дзеянне твора, як сказана ў самым пачатку яго, адбываецца ў адной з еўрапейскіх краін: «Великобритания. Окрина города Брайтон. Дом миссис Сары Дженкинс. Наши дни».

Нельга забываць, што Англія — краіна замкаў. Калі ж іх побач не знаходзіцца, то старых дамоў усё больш чым дастаткова, а дзе старыя дамы, там і легенды, звязаныя з імі, неверагодныя гісторыі. Прывід жа можа расказаць, як відаць з гэтай казкі Дзмітрыя Мікалаева.

Дзеянне ў ёй пабудавана так, што неверагоднае, тое, у рэальнасць чаго ніяк не хочацца верыць, паўстае настолькі праўдападобна, нібыта адбываецца наогул. Несумненна, гэтыя дзівосы выклікаюць у дзяцей малодшага школьнага ўзросту, а ім у першую чаргу адрасавана казка, не проста захапленне. Яны, дзякуючы прадуманасці сюжэта, па сутнасці, стануць удзельнікамі таго, з чым сутыкаюцца галоўныя героі Пітэр і Лейла.

Гэтаксам, як і персанажы, будуць у захапленні ад таго, чаго ў рэальнасці няма. Напрыклад, кій ад більярда, які без чыёй-небудзь дапамогі ўзняўся ў паветра. Ды каб толькі гэта! Усё і пералічыць немагчыма. Разам з тым адбываецца і больш важнае: падарожжа ў часе. Герой пераносіцца ў 2022 год да нашай эры. Чаму менавіта ў гэты перыяд, хай для чытачоў, якія пакуль не пазнаёмліліся з творами, будзе загадкай.

Аднак своеасаблівай адгадкай успрымаецца магічная сумка з поясам, што валодае вялікай сілай. Новая казка Дзмітрыя Мікалаева тым і прываблівае, што дзякуючы фантастычнаму сюжэту, з загібленнем у гісторыю, паспяхова вырашае важныя выхавальныя мэты, адным са складнікаў якіх з'яўляецца і пошук дабра ў самым шырокім значэнні слова. Да гэтага па сюжэце твора і імкнуча Пітэр і Лейла, праходзячы праз шматлікія выпрабаванні і дасягаючы поспеху.

Перагортваеш апошнюю старонку з упэўненасцю, што, магчыма, у гісторыі будзе і працяг. Пітэр гаворыць Лейле, што, як ён даведаўся ад аднакласніка, дом з прывідамі ёсць і ў Вулгане. Дзяўчынка спачатку сустрэла гэтае павадаленне без энтузіязму, а пасля зацікавілася. Аднак, як бы там ні было, падарожжа ў даўняй стагоддзі Пітэру і Лейле шмат дало. Без сумнення, такім яно будзе і для дапытлівага юнага чытача.

Ганна ІВАНЕЦЬ

**Валянціна
ДРАБЫШЭЎСКАЯ**
Мінск

Маё жыццё зусім як восень

Маё жыццё зусім як восень:
То ясны, то самотны дзень...
Смяецца вераб'ём, галосіць
Пужлівай чайкай на вадзе.

То разгуляецца, як вецер,
І затрашчыць сухім галлём
Ці супакоіцца, як дзеці,
Пад калыханку перад вадзе.

А то ў архангельскім убранні
Б'е пазалотай на вачах
І шчодрэ рассыпае раннем
Грыбніцы ў сцішаных лясах.

Ці заціце неспадзяванкай
Перад марозам на градзе,
Ці чорнай хмарай, як цыганка,
Пярсцёнак-сонейка ўкрадзе.

То, як пунсовая рабінка,
Стаіць сярод нявест-бязроз
І заплятае павуцінкай
Сталеючую прыгажосць.

...Аб чым у дрэва лісце просіць,
Калі кладзецца на траву?
...Маё жыццё зусім як восень,
Таму, напэўна, і жыву.

Каб узвышанае адчуць

Абдымі мяне, абдымі!
Пацалуй мяне, пацалуй!
Патанула я ў дабрыві —
У запале цяпер ратуі!

Ты — сардэчка майго цяпло!
Ты — рамана майго праця!
Сам Анёлак Святым Крылом
Прапісаў наш жыццёвы шлях.

Не хвалюся і не тужы,
Каб узвышанае адчуць!
Смак сунічак, чарніц, ажын
Мае вусны табе нясуць!

Будзе хата і будзе хлеб,
Велікодзень, Раство, Куцця...
Бо над хмарай зямных патрэб —
Свет прапісанага жыцця!

Калі пустэча ўсё

Калі пустэча ўсё, і ты сама ў пустэчы,
Ахоплівае жах напружаных плечы,
І проста пад адхон нядбайнае жыццё...
Калі пустэча ўсё, калі пустэча ўсё...

Адзінае тады — малітва і папера!
З нязведаных краёў —
не рэчыўнае — вера

Праз тонкі капіляр мне напэўня сэрца,
І ад наплыву мар няма куды падзецца.

Фота Кастуся Дробова

Хвалююцца радкі,
як белы ліст парушыць,
Каб потым праз вякі святлом гаюча
ў душы
Праліцца?!

Я цяпер высока над пустэчай
І з годнасцю іду дарогай Чалавечай.

У Купальскую ноч

У Купальскую ноч, у загадкавую,
незвычайную
Таямніцай жыцця кветка-папараць
дзіўна цвіце.

Разгараецца вогнішча, яркае,
выратавальнае,
І натхненне ад поल्या ў сэрцы
людскія ідзе.

Неўміручы Купала!

Імя яго вершамі ўплецена
У абрысы гісторыі маці-радымы на век!
І лучыны паэта стагоддзем свято
не замечена,

Бо адвечную песню заўсёды няе чалавек.
Дзе радок да радка —
успамінаў курган узвышаецца,
Над свабоднаю спадычнай мроі
лунаюць часцей...

А Купалава вогнішча ярка штогод
разгараецца,
Каб будзіць патэмнае ў душах
тутэйшых людзей!

Памяці Анатоля Казлова

Дар'я ЛЁСАВА

А ў вёсцы Асінаўка сёння снягі
Засыпалі ўсё наўкола.
Горка мне сёння ад белай тугі,
Ад голага поля.

Неба, вярні сюды ўсё, што было,
Хаты вярні, гаспадыне!
Чую: ідзе Анатоль Казлоў
Да роднага дыму.

Хавае слязу, хоць нікога няма,
Адзін паміж крутаверці.
Столькі гадоў Чарнабылля зіма
Лютуе над сэрцам!

Ціха, зямелька, і ты не гудзі,
Не шкодзь свайму сыну!
Ён песню нясе ў зеляніновым лісці
Пра Маму сваю — Айчыну!

Уладзя ПРОН

І кнігаўка твая, згубіла што гняздо,
Не просіць больш «Я піць хачу»;
І жораў твой ляціць цяпер да Бога,
Дый не апаліць ён імклівае крыло,
Бо любіць Бог тваё душэўнае святло,
Што сарвала кожнага — сястру,
Сяброў і тых, хто гутарыў з табою,
Каму падставіў ты сваё плячо...
Больш не журчыць
Празрысты твой ручэй,
Самотна капае крыніца,
І кнігаўка не просіць «Піць хачу»...

Віктар ЯРАЦ

На развітанне слоў не носяць многа.
Часцей — і позірку даволі.
У белай далечы дарога
Ці ў аганьках стамлёнай доли?

Жывым распытваць пра жывое.
Ты быў жывым і варажыў
З вакзальным ветрам неспакою
На скразняках душы...

Віктар ЯРАЦ
Гомель

Замоленыя саставы

Вязлі вагоны юнакоў бязвусых
ад енісейскіх, волжскіх берагоў
на рубяжы агню, і сосны Беларусі
жадалі ім вярнуцца ўсім дамоў.
І рэкі ціхіх, кантужаных гулаў
варожых бамбавозаў, ноччу ў днём
малітвы пасыпалі, як матулі,
пад хмарамі —
быў хросны для іх гарматы гром.
Агорнутыя горыччу хатыняў,
вязлі руінаў, папаялішчаў гнеў
саставы ў дыме вугальным
і з той цыгаркі-самакруткі дыма,
якой дзяліцца ўмелі на вайне.

Сад спавіты густой цішынёй.
Пуста ў няздахах. Ні галасу птаха.
Пад лістком, не сарваным
халоднага неба рукой,

гук заблудзіўся
і зачатыўся за сук
пілігрывам з якой дарогі?

Азімут гукаў

На яблыню даўняга саду,
толькі голькі цяплом закрале,
без паказкі чужой і парады
птаха ляціць, як раней, як раней.

Ломяцца ветрам крыгі вясной,
ветрам ірвуцца аблокі-палотны.

Начны неспакой
хоць аблачынкай малой
не знікае і за світальнай вярстой
на сонечных паваротах...

Вектар

Жыві, паэзія камерная,
толькі без камер турэмных, —
з тайнаю гнёздаў у травах,
з тайнаю гнёздаў на дрэвах.

Буслы на стрэхах саламяных засталіся
сыпаць клёкат на зялёны мох
толькі ў перагукванні эпох,
што вандруюць воблакамі ў высях.

Дняпро і Сож, як дзве мае рукі,
якімі родны свет я абдымаю
зімой, калі пад лёдам прыціхнуць
шчупакі,
і ў дні, калі гуляе леішч у маі.

Збяднее рэчак сіла-глыбіня —
пытайце пасля ўпустою:
— Чыя віна?

...адсталая ад крыгаходу
крыга нясе каму
успаміны чые пра годы
і чый успамін — пра зіму?

На схіле зімы

Сонца яшчэ на гітарах галін
не разбудзіла ні гуку мелодый.
Высь — дырыжор, закрані карані, —
гнёзды ў чаканні чарадаў...

А словы ўсіх песень, сагрэтых у леце,
помняць і ў сцюжу птушкі і вецер.

Неадселеная студня

Тая студня,
дзе сонцу і зорам, і маміным рукам
варажыла вада, наталіе асмяглыя згадкі.

Саставы неспакою, гружанья вясною, —
воблакі.

Асфальт не мае памяці.
А тая
грунтовая дарога, на якой
хадзілі продкі, кліча небапраі
і з далячыняў летам і зімой.

Маўчаннем запыталіся сініцы:
— Каму і ў позні час няк не спіцца?
Відаць, на веці ведаць ім цікава:
што ў кубку на сталі — ці чай, ці кава?

Зайчыкі чакання скачучы
на сцяне, і сонца круг
круціць вышынню на ўдачу
славіць раніцу без гучных труб.

Соль

І ў свеце на хісткіх падмостках,
на зыбкай платформе зямной
дзень прагне вітацца

не свечкамі з воску,
не сумных нябёс вышынёй.
Бадзёрай усмешкі, гуллівага тону
так хоча заўсёды глядач — дай яму
з экрана, са сцэны без кроплі салёнай
хоць жарцік, як фанцік,
хоць байку — халву.

На зерне, што з пылам,
няпростага сказу
не любіць кляваць Нота Sapiens — ён
да меж да якіх аб'явіў марафон
камп'ютарным гульням?
Няўжо — да маразму?
Шэкспірам з арбіты якой адгукнецца
нялёгка слова без грыву — як боль
руін землятрусі і войнаў?
А соль
вякамі раднілі з хлебам на свеце...

Піраміда часу

А ці кожнага помніць,
што ў бязмежжа маўчання пайшоў,
воблік, дыханне і словы
вецер — ён ходзіць кругамі ў вяках,
як цыганка на парку,
што наўняны позіркі ловіць
і даверлівым абяцае з казырнаю
картаю шлях?
І ўсё меней штогод адрасоў, на якія
пісьмы слаў і паштоўкі.
І ўсё меней нумароў
тэлефонаў знаёмых.
А світанне на вокнах піша
літары залатыя
і цалуе імёны і бацькоў,
і жанчын самых светлых,
і правяраных на трываласць,
надзейнай за гранітныя глыбы, сяброў.

Васіль НАЙДЗІН

Не ведаю, колькі вам гадоў, а мне дык нядаўна шасцьдзесят стукнула. Фірма, у якой я ледзь не дакляпаў да пенсіі, падарунак зрабіла — гуалетную ваду. І ў датак — гальштук. Доўгі такі, як вяроўка. Што мяне і насцярожыла. Але супакоіла Аліса Варфаламееўна, сакратарка шэфа: маўляў, Іван Іванавіч, які ў тэрміновай камандзіроўцы, прасіў перадаць, што Зябілкаў — гэта я! — няхай і надалей цягне свой воз. Па новых законах і правах яму яшчэ рана на пенсію. А там, будзем жывыя, усё зробім па-людску...

Такая інфармацыя мяне нават узрадавала, і я тут жа напісаў заяву. З просьбай даць мне тэрміновы адпачынак, на тыдзень. За свой кошт, зразумела. Каб адхілілі, набрацца сіл перад новым, таксама напружаным перыядам жыцця, у тым ліку і працоўнага.

Ліса-Аліса пачытала заяву і запэўніла: «Іван Іванавіч падпіша, даю гарантыю. Вы толькі, таварыш Зябілкаў, пару слоў дабаўце... без аніякай, маўляў, матэрыяльнай дапамогі. І смела гуляйце з заўтрашняга дня. А ўлічваючы просьбу калектыву, пасля ваших гарбаты-кавы, якімі вы быццам сёння плануеце стол «накрываць» ды нас частаваць у абедзённых перапынках, можаце адразу і сёння адчальваць.

Настрою ў мяне яшчэ больш дабавілася. Дамоў захацелася не ісці, а ляцець. Праз якую гадзіну я ледзь таксі не выклікаў. Але з такімі падарункамі ў легкавіц садзіцца... Абыдземся без яго. Тым больш калі ідзеш, лепш некай пра ўсё думаецца. Разумныя думкі самі ў галаву лезуць, без аніякай напругі, каманды. Цвярозым, і нават без «запраўкі» п'івам, думаю, трэба хоць раз у жыцці ў пятніцу ў хату ўваліцца. А планаў на найбліжэйшыя дні — мора! Як бы ў ім не ўтапіцца...

Як «пялёскалася» гэтае мора ў наступныя дні, раскажаць падрабязна не буду. Не той зараз час, каб марнаваць хвіліны на дробязі. Выхаплю галоўнае. Пагудзелі, значыць, з нагоды майго юбілею з родзічамі і знаёмымі ў надзейным месцы дні чатыры, і пачаў я разважаць і думаць па-сур'ёзнаму. Немалады ўжо, думаю. Не сорок, разважаю. Нават не пяцьдзесят... Не паліціш, як раней, птушай на трэці паверх сваёй кватэры. Не памчыш па вуліцы хутчэй за трамвай. Але ж яшчэ і не семдзесят. Ды навошта ляцець і мчаць на пятай хуткасці на верхатуру, люблю! Не хуткасна-вёртасць у нашым узросце галоўнае. Здаровым і дужым увогуле хочацца быць. Хаця б па асноўных параметрах. Да сотні вунь яшчэ як далёка... Але навошта да кругляка мучыцца — хопіць і да 99. Надакучылі гэтыя юбілеі, новыя клопаты. Тым больш у наш час робіцца ўсё хутка, спехам. А навошта той галоп! Не спяшаючыся трэба, з розумам...

Да гэтага я і імкнуся. Бо немалады ўжо. Тут і артыкул цікавы мяне нехта падсунуў. У дні, калі юбілеі адзначалі. Вялізны — паўдня чытаў. А калі коротка сфармуляваць тыя думкі «вегетарыянца», атрымліваецца наступнае:

Будзем здаровыя, альбо Пра чарамшу і грэцкія арэхі

Гумарыстычнае апавяданне

харчуйцеся, людзі, выключна расліннай ежай і будзеце здаровыя як коні. І прыклады з высновамі, тлумачэннямі — чаму, маўляў, шмат доўгажыхароў на Каўказе, іншых цёплых зямных кутках. Бо малочна-раслінная ежа там у павазе.

А што яшчэ цікава: у вегетарыянцаў і творчыя здольнасці на несягальнай вышыні. Прыхільнікамі расліннай ежы былі Піфагор і Сенека, Платон і Леанарда да Вінчы, Байран і Леў Талстой. Па іх шляху ў пытаннях харчавання пайшлі і вядомыя спартсмены, інжынеры-канструктары, нават палітыкі.

Трэба, думаю, і сабе за розум брацца. Пакулі не позна.

Карацей кажучы, узяў я ладны мех — і на рынак.

У трамвай той цікавы артыкул яшчэ раз прагледзеў. Аказваецца, грэцкі арэх па каларыйнасці пераўзыходзіць пшанічны хлеб у тры разы, бульбу — у сем, малако — у 11, грушы — у 15 разоў... Па пажыўнасці адзін кілаграм грэцкага арэха замяняе прыкладна кілаграм мяса, кілаграм рыбы, літр малака, кілаграм груш — разам узятая.

Вось што, разважаю, трэба есці! А не біфштэкс з катлетамі. На першы выпадак, планую, кілаграмаў пяць купілі гэтых арэхаў, а там пабачым... Калі нёс іх ужо дамоў, суседа сустраў. Маладзёшы за мяне, на тры месяцы. Але таксама разумны. Мабыць, як той Піфагор і Сенека... Валёнак Мацвей Патапавіч — па пашпартце.

Разгаварыліся. Расказаў, адкуль іду, што купіў і навошта. Ва ўсім падтрымлівае мяне сусед.

— Усё тое, што расце ў садзе і агародзе, лесе, на лузе і на полі, — гэта сіла, здароўе і розум! — вучыць мяне Мацвей Патапавіч, хоць па прозвішчы і Валёнак. — І грэцкія арэхі на самай справе — гэта чуд! Еш іх тры разы на дзень і будзеш здаровы як бык. А каб не на сухамятку — запівай японскім грыбам. Надае бадзёрасць, распаліае апетыт.

— А дзе ж яго ўзяць? — пытаюся. — Не на край жа свету па грыб гэты ехаць.

— Дык ён у многіх ёсць. Па-рознаму толькі завецца — чайны, японскі, маньчжурскі, кітайскі. На лепш пачытай...

Гляджу я ў шматок газеты, які ўсучыў мяне сусед, і дзіўлюся. Аказваецца, гэты самы чайны грыб утрымлівае такія па хімічным саставе злучэнні, як кафеін і катэжін, вялікую колькасць вітамінаў, сярэд якіх асабліва шмат аскарбінавай кіслаты, нейкіх тыяміну і рыбафлавіну... Усё разам узятае — страшэнны вораг ангіны, атэрасклерозу, гіпертаніі і многіх іншых хвароб. Больш за тое — чуд-грыб валодае танізуючым, заспакаляльным і агульнаўмацоўвальным дзеяннем, здымае фізічную і разумовую стому.

— Вось гэта стварэнне прыроды! — гляджу я ў рот суседу.

— А маладыя порхаўкі спрабаваў?

— Чортавы табакеркі?!

— Яны самыя.

— Па іх нагой як дасі — парохня цёмная спылецца...

— Гэта калі грыб стары. А маладыя і сушыць можна. Самыя смачныя і пажыўныя грыбы! Па ўтрыманні бялку пераўзыходзяць нават баравікі... Дарэчы, калі маладу порхаўку разламаць — яна што сыр — і прыкладзі да раны — адразу спыніцца крывацёк і сціхне боль.

— Надзьдзе лета — назбіраю мех, — арыентуюся я, як магу, у багатай інфармацыі.

— Жоньшэню дастань, вясной на чарамшу не забывайся. Тады ўспомніш, для чаго жонка трэба. І яна ў настроі будзе...

— Ты гэта кінь, — спыняю Патапачы. Той усміхаецца.

— Даўно кінуў. А як наемся чарамшы ды прылягу са сваёй жонкай — ярчай сонца на небе свеціць, лепш, здаецца, грэе, хоць і праз акно. І знізу таксама...

Я на ўсякі выпадак пачаў кашляць.

Сусед адразу пакінуў сваю жонку ў спакой:

— Ледзь не забыўся: вучоныя медыкі апошнім часам прыйшлі да высновы, што першы памочнік сэрцу — чарнасліў. Увесь камплект вітамінаў прырода ў ім хавала. Калі яго ўжываць рэгулярна, сэрца нармальна будзе біцца. І ўсё астатняе — працаваць-шавяліцца... Прабач, пад настрой вершы самі складаюцца. Пруць з галавы сваім ходам. — Мацвей Патапачы пацягнуў мяне за руку. — А цяпер пайшлі да мяне. Растлумачу, як абяцаў, чым адрозніваецца алёз ад каланхоэ. Пакажу, як і на чым альякс настойваюць. У народнай медыцыне незаменная рэч...

З таго дня пачаў я з дапамогай розных каштоўных раслін, пладоў і траў набірацца сіл. Праз паўгода, адчуваю, здаровы ўжо як чорт! І галоўнае — у настроі. Увесь час!

— Што з вамі робіцца? — пытаюцца ў фірме, дзе я працягваю працаваць.

— Вы што маеце на ўвазе? — б'ю пытаннем па пытанні.

— Усе ідуць на працу як на хаўтуры, а вы — амаль з падскокам. Заўсёды бадзёранькі, вясёленькі. Неяк дзіўна на вас узросць дзейнічае. Можна, з доктарам якім трэба параіцца? Псіхолагам...

— Якім псіхолагам? — кажу. — Гэта вам усім не перашкоджала б звярнуцца да спецыялістаў адной установы. Не скажу якой.

— Прабачце... А давайце зробім вылазку на прыроду, усім калектывам. Сам Іван Іванавіч прапаноўвае. Крызіс, кажа, у нас заканчваецца. Справы ў фірме пайшлі на лад. Мы хутка на святы і юбілеі не такія падарункі людзям рабіць зможам.

Не магу ўцяміць, куды гне ліса-сакратарка.

— ...На прыродзе зараз такі чуд! Любоцца адна. Адкінем у бок вытворчыя справы, забудземся пра бытавую. Заадно лепш прыгледзімся адно да аднаго. Натопырыў я вушы, слухаючы Алісу Варфаламееўну. Найхайш пра мяне думаюць усё тое, пра што і язык сказаць не паварочаецца.

— Даўно пара зрабіць прыцірку, — адказваю я, хаваючы малаток і арэхі ў кішэню. — Акрамя вітамінаў, свежае паветра чалавеку таксама патрэбна. Цішыня — таксама.

Тыдня не прайшло, як мы ўжо апынуліся «на прыродзе». Кажуць, прафсаюз пастараўся. Арганізаваў бы ён без Івана Іванавіча...

Але што мне да гэтага. Вы — камандзіры. У машыну — я ў машыну. За сервіраваны «стол», за які на траўку садзіцца трэба — калі ласка, мы не супраць. Можам і на каленках...

Калі ногі замелі, праходжацца пачалі.

Нармальна ўсё ішло. Прыгажосці! Лужок весь у кветках, непадалёк рэчка. Да яе мы неўзабаве і накіраваліся. На беражку расселіся. Той-сёй пачаў

шкадаваць, што вуды не ўзяў. Чалавеку ж заўжды чагосьці не хапае. У першую чаргу прыгод. Па гэтай прычыне, а можа, і па камандзе, нехта ўнёс дурную прапанову: паборайся, маўляў, паважаны Мікалай Фядосавіч — гэта я, — са сваім загадчыкам аддзела. Паглядзім, якую сілу далі вам кветкі-травы разам з арэхамі і настурцыяй.

Бачу, Іван Іванавіч таксама чакае нашых дзеянняў. Адступайце нямна куды. Ды і Пётр Фядосавіч дае знакі рукамі, каб я да яго падыходзіў. Таксама ж начальства.

Трэба дык трэба.

Узляліся мы. Абшчапіліся...

Дзве ці нават тры рабрыны ў Пятра Фядосавіча і хруснулі.

Усе замітусіліся, на мяне глядзяць. Некаторыя нават пальцам паказваюць. Зборы былі нядоўгімі.

Даём газу назад у горад. Па дарозе ў бальніцу ў канаву глыбокую трапілі. Я як схачіў за перадох машыну — нешта там і пагнулася. Матор, кажучы, з балтоў сарваў... Па мабільных падмогу выклікалі. На «хуткай» ужо дамчалі куды трэба.

Спяшаўся непасрэднага свайго начальніка даставіць у палату — насілкамі дзверы паламаў. На руках, як дзіця, панёс яго ў рэанімацыю. Бягом. Доктары і медсёстры, глядзячы на такую карціну, з-за дрыжыкаў у руках доўга не маглі ўкоп зрабіць небараку...

Адны непрыемнасці. Навошта, думаю-разважаю, мне наогул трэба было з такімі слабакамі на прыроду ехаць, тым больш — барукацца...

Жонка вярхал узняла. Маўляў, чалавек ты ці хто?! Усе людзі як людзі! Жывуць, старацца, хварэюць... А ты па адвартным шляху ідзеш. Насуперак прыродзе. Хутка здзіяннішыся...

У маёй левай руцэ, якую трымаў у кішэню, грэцкі арэх, можна лічыць, сам трэснуў. Так я напружыўся. Добра яшчэ з правай кішэню другую руку паспее дастаць.

І з галавы словы калег не вылазяць: «Сіла ёсць — розум не трэба». Ды я ў сваёй галаве, мае вы даражэнькія, сотні, тысячы рэцэптаў-парад трымаю. Ведаю такое, што вам і не снілася.

Ды хто цябе сёння выслухае, зразумею?! Упкінуць, падкалупнуць, тут майстроў шмат: «Дужэйшы ён за ўсіх! Геракл... Лячыцца трэба».

Яшчэ глыбей я задумаўся. Сапраўды, адчуваю, нешта не тое са мной робіцца. Усе старацца, а я — наадварт! З-за гэтага многія сябры і знаёмыя перасталі ўжо за руку здароўкацца. Баяцца. Косці зараз у людзей не такія, як у дзядоў нашых былі. Але ж факт, што і я на прыродзе перастараўся. Калі Пётр Фядосавіч не паправіцца, дальбог з фірмы выпруць. Накрыецца медным тазам і пенсія... Трэба, думаю, брацца за розум.

Цяжкавата было перайначвацца, асабліва пераходзіць на звычайную ежу. Але потым пайшло-паехала. Няма біфштэксаў і бефстроганяў — такой бяды! Простыя катлеты падавай, жонка. А сала з хрэнам ды з бульбачкай... Смаката! Шчыра кажучы, на многія парадкі і мудрагелістыя рэцэпты махнуў я рукою. Але яблыкі і чарнасліў ём штодня. А вясной — чарамшу абавязкова.

Праз год-два, разважаю, нармальным чалавекам зраблюся. Сёння ўжо першы раз у жыцці на прыём да доктара запісаўся.

Тамара КРАСНОВА-ГУСАЧЭНКА:

«Ратаваць словам! І, мне здаецца, гэта — нямала!»

У Тамары Красновай-Гусачэнкай 1 красавіка 2023 года — прыгожая дата. Імя старшынні Віцебскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, аўтара шматлікіх кніг для дарослых і дзяцей вядома ў Беларусі і Расіі. Прызнанне яе творчасці — шматлікія высокія дзяржаўныя і літаратурныя ўзнагароды.

Пра Радзіму

— 3 чаго, па-вашаму, пачынаецца Радзіма?..

— Прыгдваецца радок з майго верша, напісанага больш за 20 гадоў таму:

*Даже самая широкая дорога
Начинается от Отчего порога...*

Гэта і ёсць адказ на гэтае пытанне. Калі карцінка ў буквары, літар у ім... Гэта потым... Пачатак — з першых усвядомленых пахаў роднай хаты, духмянага водару хлеба з печы, невымоўна ласкавых і родных гукі галасу маці, яе крокаў, адчування сілы, упэўненасці і абароненасці: ад самых першых палётаў духу — калі бацька падняў цябе на рукі высока і моцна трымае над сваёй галавой — да тваіх уласных радасных — пад урачыстыя гукі на ўсё жыццё памятных святочных песень: «Забота у нас простая, // Забота наша такая, // Жила бы страна родная // И нету других забот...» Таму што Радзіма — самае галоўнае для кожнага на свеце. Таму што гэта — твая хаця, твая магуля, тата, сям'я, школа, дзеці, дзі і чытанка! І таварышці ў двары... І, галоўнае, мірнае неба над галавой, тваёй і ўсіх, хто жыве на Зямлі.

— Каго вы з удзячнасцю ўспамінаеце? — Немагчыма нават у думках пералічыць усіх, хто адыграў у маім жыцці важную, вышэйшую ролю — даўці цвёрдыя, але добра запамінальныя ўрокі, хто дапамагае цяпер, ратуе ад згубы фізічнай, духоўнай, маральнай, хто паказвае стваральны шлях...

Найперш згадаю, вядома, сваіх продкаў. Дзед Антон вучыў усведамляць свет, бачыць і ўяўляць яго, а затым і чытаць — па Бібліі. На печы доўгімі зімовымі вечарамі, калі за вокнамі выла завіруха і завеі намяталі сумёт, вышэйшы за саламяныя дахі яскравых хат, мне было з ім цёпла і ўтульна. І з гэтага таксама пачыналася Радзіма! Слухаючы Біблію, як ствараўся свет, у дзень першы... дзень другі... я падарожнічала ў сваім уяўленні далёка ад занесенай снегам вёскі ў такіх мяляючых і яркіх кутках, якія не ўбачыш ні ў адным кіно...

Дзед Даніла, які выгадаваў дзіўны сад на гліняным, як лічылася, бясплодным узгорку, ператварыў яго ў рай зямны: грушы і яблыні, вішні і чарэшні, маліны і ажыны, слівы і жэрдзі, а саргоў іх — не пералічыць... Яблыкі ад наліваў, што празрыста свецяцца на сонцы, да ружовых, малінавых. Грушы — памерам з кулак малатабойца! А бэзу... Ад белых да сініх і залацістых адценняў. Дзед быў майстар на ўсе рукі: умеў класці печы, займаўся шпавальствам, вырабляў скуры, шыў кажухі! Не было ў сялянскім побыце справы непадуладнай майстру Данілу... А маліўся як! Мог прастанься ўсю ноч каля ківата пасля найцяжэйшага працоўнага дня. Маліўся за сына Івана, які загінуў у першыя дні вайны, пакінуўшы сіротамі чацвярых дзяцей. Праз 40 гадоў пасля вайны знайшлі яго імя на помніку брацкай магілы пад Гомелем. А дзед колькі жыві — столькі чакаў...

Бабулі мае — Вера і Алёна — пралі і ткалі, шылі і вышывалі, яклі і салілі... Расцілі гародніну і нарыхтоўвалі

Фота з асабістага архіва Т. Красновай-Гусачэнкай.

разнасолы так, што і па сёння не ела нічога смачнейшага і натуральнейшага, не апранала адзення больш ласкавага і прыгажэйшага, чым рабілі чараўніцы рукі маіх бабуль.

Маці, бацька — проста гераічныя людзі. Калі гляджу старыя фатаграфіі — проста святлыя абліччы, а не твары! Свецыцца, асьняныя вочы, шчырыя, такой верай і любоўю напоўненыя...

Бацька, Іван Антонавіч, у час вайны дайшоў ад вёскі Шчэпаціна, што на Браншчыне, да Берліна і вярнуўся параненым, кантужаным — але жывым! Узначалі калгас, аюга, па сугнасці, не было. Хаты спалены, людзі, змучаныя, у асноўным старыя, жанчыны і дзеці, жылі ў згорбленых зямлянках... Трэба было абдуоўваць вёску, араць, сеяць — аднаўляць збалеўшую зямлю з попелу і руін... Здавалася, як? Нічога ж не было... Ні трактароў, ні машын — вазы ды напядоўхлыя коні, удовы і сіроты-дзеці... Старшыня прыгожы, гарачы, але пакалечаны вайной. І вось жа — выдужалі!

Мама, Аляксандра Данілаўна, — настаўніца. Яна сама будавала з саману (гэта гліна з саломай) школу, насіла за 50 вёрст з раёна ўсё неабходнае для вучобы: падручнікі, шывкі, крэйду, карты, глобус... Ад цяжкай фізічнай працы моцна захварэла і 30 гадоў была прыкаваная да інваліднай калыскі. Пазней ёй было прысвоена званне «Заслужаны настаўнік СССР». О, дзіўная рукадзельніца, пявучая мастачка, мая дарагая мама!

І ў далейшым усе, амаль усе, хто сустракаўся на жыццёвым шляху, былі маімі строгімі, але вельмі добразычлівымі настаўнікамі. Першай, хто заўважыў мае літаратурныя здольнасці і агучыў на ўвесь клас мае школьныя сачыненне, была настаўніца Ларыса Барысаўна.

Замужам я была тройчы. Першы муж — вядомы мастак. Ад яго я збегла, не раздзяліўшы захапленне сюррэалізмам. Юнацкі максімізм... Другі муж — ваенны лётчык, з-за якога я і апынулася ў Беларусі, мужны і выдатны чалавек, загінуў амаль 40 гадоў таму...

Трэці муж, Уладзімір — мае першае сапраўднае каханне. З ім мы пражылі 37 гадоў, выгадалі дзяцей, пабудавалі дом, пасадзілі сад, выдалі больш за 25 маіх кніг! Так бывае, што першае каханне сустраецца калі працягваем палову жыцця, як у Бэлы Ахмадулінай, памятаецца: «Хочаце верце, хочаце не верце. Было каханне другое і трэцяе... А першае я не адразу сустраэла... З таго часу толькі святя ў яго і веру. У сваё адзінае каханне — першае...»

Але яго таксама не стала чатыры гады таму... Ён у першыя дні аварыі на ЧАЭС быў у ліку ліквідатараў. Вынікі праверкі праз трыццаць гадоў. Уладзімір —

майстар спорту, дужы і моцны чалавек, жыццярдасны, згарэў ад злой і жорсткай хваробы... Як выжыла — не ведаю. Толькі сям'я, паэзія і праца сярод людзей, маіх выдатных калег, выратавалі... Нізкі ім паклон за падтрымку, любоў, клопат, увагу.

У Віцебску ў маім станаўленні як кіраўніка навастворанай грамадскай арганізацыі — абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі — істотна дапамагалі старшынні Віцебскага аблвыканкама Уладзімір Паўлавіч Андрэйчанка (цяпер старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь) і Аляксандр Мікалаевіч Косінец (цяпер памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь). Пра іх хочацца сказаць асабліва, як пра людзей выключных: працавітых, энергічных, адданных сваёй справе, якія ўмеюць разбірацца ў людзях, давяраць ім.

У літаратурным свеце — найвялікшая павага да нашага легендарнага пісьменніка і кіраўніка, народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца; да маіх расійскіх аўтарытэтных калег — былога старшыні Саюза пісьменнікаў Расіі Валерыя Ганічова, рэдактараў маіх першых кніг, літаратуразнаўцаў, кіраўнікоў вядомых расійскіх выдавецтваў і часопісаў Станіслава Куняева, Аляксандра Казінцава.

Словы ўдзячнасці адрасую Алесю Карлюкевічу, Уладзіміру Андрэевічу, пры падтрымцы якіх былі выдадзеныя некалькі маіх найлепшых кніг, у тым ліку і той, якая стала лаўрэатам Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі.

Вельмі знакавамі былі звароты да маёй творчасці літаратуразнаўцаў, якія зрабілі глыбокі аналіз маіх кніг, — акадэміка Уладзіміра Гніламёдава, прафесара Таццяны Шамаякінай. Шэраг прафесійных артыкулаў напісалі вядомыя літаратуразнаўцы і калегі па пярэ Алякс Марціновіч, Зіновій Прыгодзіч... Сяброўства падтрымліваю і цяпер першым рэдактарам маіх кніг, выдадзеных у Беларусі, Анатоле Аўруціным, Нінай Чайкай, Віктарам Шніпам... Я ўдзячна ўсім, што з адкрытай душой сустраўся на майм шляху!

— У чым для вас найвышэйшая каштоўнасць сям'і?

— Сям'я — гэта і ёсць Радзіма. Дзе бацькі, дзяды, дзеці, унукі — там і вытокі патрыятызму, там — Айчына. Мае родныя — мая падтрымка ва ўсім, а я — іх апора, дарадка, настаўнік, выхавальнік. У пераёмнасці пакаленняў — працяг жыцця, яго святло.

У мяне было трое дзяцей. Цяпер у гэтым свеце, са мной, — двое. Старэйшы сын Мікалай, вайсковец, будучы зусім малады, загінуў у службовай камандзіроўцы.

Уся мая вялікая радня, сваточкі, сваякі, усе — адна вялікая і дружная сям'я. Усе працавітыя, старанныя, вельмі добрыя. Кожны па-свойму таленавіты. Гасцінныя і хлебасольныя, яны ўмеюць працаваць і веселіцца, гараваць і радавацца, дапамагаць адзін аднаму і непадарбна спачываць і суперажываць. Словам, мы разам! І гэта галоўнае. Такой павінна быць сям'я ў маім разуменні.

Пра творчасць

— Кажуць, да паэта прыходзіць муза. А каго чакае паэтка?

— «Паэтка» — слова не мае. Яно нейкае штучнае, памяншальнае, ненатуральнае. Я ўвогуле не люблю гендарныя адрозненні, якія падкрэсліваюцца ў адносінах да людзей, якую б прафесію яны ні мелі. Можна падумаць, што прыналежнасць да таго ці іншага полу вызначае здольнасці і талент чалавека,

яго працавітасць і ўменне служыць сваёй справе з поўнай аддачай?

Паэт! І не мае значэння, жанчына гэта ці мужчына. Таму паэт, калі ён сапраўды такім з'яўляецца, не чакае нікога і нічога. Ён працуе. На жаль, часцей за ўсё зарабляе свой хлеб надзеяй іншай справай. Піша паэт зусім не для грошай і не для літаратурных крытыкаў... Сядзіць за пісьмовым сталом глыбока з поўнач, калі нехта ўжо спіць, нехта працуе, дзесьці кахаюць, а дзесьці забіваюць... А ты, паэт, сядзіш, такі маленькі і самотны, і няма ў цябе ні ўлады, ні сродкаў... Але ты гарыш жаданнем выратаваць, захаваць свет, палепшыць жыццё людзей. І наўмысна не складаш аніякіх слоў — яны просяцца самі, імкліва кладуцца на паперу, спяшаюцца, каб не страціць, усё занатаваць.

— Вядома ваша крылатая фраза: «Душа — геніяльная форма выратавання». Што гэта значыць для вас?

— Гэта першы радок верша, напісаны шмат гадоў таму і прысвечаны майму мужу Уладзіміру: «Душа — геніяльная форма выратавання». Для мяне гэта маё сакральнае бачанне. А для чытача? Гэта залежыць ад яго думкі, бачання. Галоўнае, куды прывядуць яго гэтыя словы, што дадуць: асацыяцыі, дапамогу. Так, менавіта дапамогу. Бо ўсё, што я раблю, пішу, кажу, служыць толькі аднаму: дапамагчы іншаму. Паэту вельмі ўласціва на сваёй скуры адчуваць спаўна гэтыя пакуты. Дык каму ж, як не яму, шчыраваць для іншых?! Верагодна, часам адным радком. І, мне здаецца, гэта — нямала!

— Тамара Іванаўна, вы — аўтар рознабаковы. Як расстаўляеце прыярытэты ў творчасці для дарослых і дзяцей?

— Ды не я іх расстаўляю. Яны мяне падпарадкоўваюць. Дзе, калі і пра што пісаць, вырашае толькі само жыццё. Прычым так лёгка раздзяе мяне заданні, што анік ні аб'ехаць іх, ні абысці. Пасля выкананай задачы дзецца новы загад: рухацца далей!

Пра сябе

— Як ставіцеся да даты свайго нараджэння? І красавіка?

— Выключна з павагай і любоўю! Гэта дзень іконы Божай Маці «Замілаванне», дзень памяці Праведнай Сафіі, князіні Слуцкай. І, галоўнае, дзень гэты і час маёго нараджэння былі прадказаны маці маёй Мікалае Цудатворцам у сне. І нарадзілася я ў зямлянцы, у глухой пасляваеннай вёсцы, дзе не было святла, дзе «Зван стаяў на краёчку стала... І ў ім свеціліся вербы, як мімозы...»

— Ці пагодзіцеся, што ў вас мала вершаў пра каханне?

— Усе мае вершы, абсалютна ўсе — пра каханне! Але пра каханне без стогнаў, галашэнняў, без ныцця і жаночых прапрокаў. Гэта сапраўды мне не ўласціва. У маіх вершах — неспасаджана глыбокая любоў да ўсяго жывога, да людзей, родных і такіх безабаронных.

А пра каханне не дамакратнага мужчыны... Не, ніколі я не кагла сваё душэўнае гарэнне і палыханне адкрыць нікому. Нікому! Нават сабе. Гэта ўсё ўва мне. «Я не пісала пра каханне... Я ў ім жыла...»

— Што для вас адпачынак?

— Адпачываць не ўмею. І прызнаюся, што адпачынак — гэта мастацтва, мне зусім невядомае. Скажу, што найлепшыя моманты адпачынку для мяне — гэта праца. Бо толькі ў руху жыву, радуся, адчуваю прыліў энергіі і сіл. У выкананні чагосьці важнага, карыснага, патрэбнага людзям, сям'і, дзецям, свету адчуваю сваю патрэбу. А інакш навошта? Навошта рабіць тое, што не патрэбна нікому?

Падрыхтавала Алена СТЭЛЬМАХ

Кніжная дыпламатыя

Працягваецца распачатая ў «ЛіМе» 10 сакавіка гаворка пра мастацкі пераклад. Вашай увазе прапануецца вытрымкі з абмеркавання, агульнага цікавыя факты з гісторыі і сучаснай перакладчыцкай практыкі, найбольш важныя думкі, выказаныя ўдзельнікамі акадэмічнага круглага стала «Мастацкі пераклад ва ўмовах блізароднаснага білінгвізму: праблемы і перспектывы», у якім узялі ўдзел навукоўцы і пісьменнікі-перакладчыкі: дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Ігар Капылюў; першы намеснік старшын Саюза пісьменнікаў Беларусі, пісьменніца-перакладчыца Алена Стэльмах; пісьменніца-перакладчыца Іна Фралова; перакладазнаўца Алена Лапцёнак, Наталія Якавенка і мовазнаўца Ірына Ялынцава, што працуюць у Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі; перакладазнаўца, супрацоўніца Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі Інга Бязлепкіна; вядомы беларускі перакладчык і перакладазнаўца Міхась Кенька.

«Навошта перакладаць Конан Дойла на беларускую мову, калі кожны з нас, сучасных беларусаў, здольны прачытаць Шэрлака Холмса па-руску, і прачыталі ўжо?» — са здзіўленнем запытала аднойчы таленавітая і вельмі паважаная ў літаратурных колах асоба падчас гаворкі на перакладазнаўчых тэмы.

Пытанне «Навошта перакладаць?» наўрад ці ўзнікне ў расійскага чытача, калі размова будзе ісці пра пераклад з беларускай, англійскай ці любой іншай мовы на рускую, бо зразумела, што гэта неабходна для азнамлення з інашмоўным творам. Аднак у Беларусі зусім іншая сітуацыя.

Міхась Кенька: «Беларускі чытач здавён жывіцца перакладамі сусветнай літаратуры на рускую мову. На ёй былі выдадзены шматтомныя зборы твораў: Ч. Дыкенса ў 30 тамах, А. Бальзака ў 24 тамах, В. Скота выдалі 20 тамоў, Ф. Стэндаля — 15, Д. Лондана — 13, Ж. Верна і М. Твэна — 12, Г. Гейнэ і В. Гётэ — 10, Ф. Шылера — 7, згаданага А. Конан Дойла — 8, усіх не злічыць. Такую раскошу беларускія кнігавыдаўцы і перакладчыкі і раней не маглі і цяпер не могуць сабе дазволіць. Але беларускія чытачы без перашкоды знаёмяцца з творами гэтых і многіх іншых замежных пісьменнікаў, таму што, набываючы сярэдняю адукацыю, добра авалодваюць рускай мовай, карыстаюцца ёй у быццё.

Я некалі пераклаў на беларускую мову раман Генрыка Сянкевіча «Крыжакі». Ададаў на гэта шмат сіл і часу, але ніякага задавальнення не адчуў, бо мой пераклад аказаўся незапапрабаваны: ён быў яшчэ раней перакладзены на рускую мову. Цяпер імкнуся перакладаць тое, што на рускай мове не друкавалася».

Ігар Капылюў.

беларускіх творцаў, але і **спрыяе ўключэнню беларускай мовы ў міжмоўны кантэкст.**

Па-другое, у сённяшні складаны час, калі адбываюцца палітычныя разломы, рэлігійныя спрэчкі, міжэтнічныя канфлікты, мастацкі пераклад адыгрывае выключна важную ролю ў якасці сродку міжкультурнай камунікацыі. Праз мастацкае слова **фарміруецца так званая кніжная дыпламатыя, якая садзейнічае ўмацаванню міжнародных сувязей і кантактаў.**

І чытач пярэдка выйграе пры азнамленні з рознамоўнымі або з некалькімі аднамоўнымі перакладамі твора, таму што атрымае магчымасць лепшага разумення арыгінала.

Вось, напрыклад, адным з папулярных у беларускіх кнігалюбаў твораў з'яўляецца раман Джэрома Дэвіда Сэлінджэра «The Catcher in the Rye» ў рускамоўным перакладзе Рыты Райт-Кавалёвай

Інга Бязлепкіна: «У кантэксце блізароднаснага беларуска-рускага білінгвізму і ў сувязі з двума толькі што згаданымі беларускамоўнымі варыянтамі назвы рамана Сэлінджэра неабходна сказаць таксама аб распаўсюджанай практыцы аспароджванага перакладу праз рускую мову.

Часам пераклад, напрыклад, англамоўнай паэзіі праз рускамоўныя аналогіі практыкуецца нават тымі, хто на прафесійным узроўні валодае замежнай мовай. Каб зразумець што з гэтага вынікае, давайце звернем увагу на заключныя радкі 8-га сакета У. Шэкспіра.

Арыгінал: «*Whose speechless song, being many, seeming one // Sings this to thee: Thou single wilt prove none*».

Пераклад С. Маршак: «Нам говорит согласие струн в концерте, // Что одинокий путь подобен смерти».

Пераклад М. Дуброўскага: «Гавораць гукі людзям у канцэрце, // Што адзінокі шлях цяжэй ад смерці».

Пераклад Я. Семязона: «І сэнс бясплоўнай песні ў іх канцэрце, // Што адзінокі шлях падобны смерці».

Пры супастаўленні трох перакладных варыянтаў можна заўважыць іх падабенства паміж сабой: аднолькавая рыфма, увядзенне вобразаў канцэрта і струн, з'яўленне матыву шляху, параўнанне

Інга Бязлепкіна.

са смерцю, чаго няма ў арыгінале. У такіх выпадках добра было б мець яшчэ адзін аднаведны аўтарскаму тэксту, а не рускамоўнаму варыянт, пераклад на беларускую мову, што таксама з'яўляецца адказам на пытанне «Навошта перакладаць?».

Ірына Ялынцава: «Ва ўмовах білінгвізму (г. зн. валоданне і папераменнае карыстанне двюма мовамі) або полілінгвізму (калі ва ўжытку знаходзяцца тры і больш моў) узровень чытацкіх прапрабаванняў да перакладчыцкай працы значна павышаецца. Чытачы, якія валодаюць не адной мовай, сапраўды могуць параўноўваць не толькі арыгінал і пераклад, але і некалькі перакладаў аднаго твора, што прымушае шукаць і выпрабавваць розныя падыходы да самога працэсу перакладу, асабліва калі гэта руска-беларускі ці беларуска-рускі пераклад».

У сувязі з двумоўем чытачоў перад айтчыннімі перакладазнаўцамі востра стаіць яшчэ адно **заканмернае пытанне: навошта перакладаць на беларускую мову творы рускай літаратуры, асабліва тыя, што вывучаюцца ў беларускіх школах?**

Міхась Кенька: «Добрае веданне рускай мовы ўсім адукаваным насельніцтвам Беларусі абумовіла тое, што пераклад на беларускую мову з рускай даўно ўжо практычна не патрэбны. Кнігі рускіх пісьменнікаў беларусы чыталі і чытаюць у арыгіналах, перакладаць якія ў такой моўнай сітуацыі няма патрэбы. Навошта чытаць А. Пушкіна, І. Буніна, Ф. Дастаеўскага, Л. Талстога ў перакладах, калі можна добра зразумець іх у арыгінале?».

Алена Лапцёнак: «Я хацела б выказацца наконт мэтазгоднасці руска-

беларускага перакладу ва ўмовах блізароднаснага білінгвізму. Мне імпануе думка, што пашырэнне перакладаў на беларускую — спосаб папулярызацыі беларускай мовы і ўмацавання яе пазіцыі ў свеце. Менавіта гэтая мэта абумовіла ўзнікненне значнай колькасці перакладных твораў у 20—30 гадах ХХ стагоддзя і заклала асновы айтчыннай традыцыі мастацкага перакладу. Нашы класікі — Якуб Колас, Янка Купала, Янка Маўр — шмат перакладалі, прычым не толькі з рускай, але і з заходнеўрапейскіх моў — праз рускую. Тое самае адбываецца і цяпер».

Мэтазгоднасць перакладу з рускай на беларускую неаднаразова ставілася пад сумненне не толькі чытачамі-білінгвамі, перакладчыкамі, але і некаторымі айтчыннымі літаратуразнаўцамі (у прыватнасці, аўтарытэтным кампаратывістам Галінай Адамовіч). Тым не менш, паколькі любая нацыянальная культура, і літаратура як яе частка, цікавая свету ў першую чаргу сваёй класічнай спадчынай, то і па сёння актыўна перакладаецца на беларускую мову руская класіка. Напрыклад, наш выдатны празаік Алесь Жук пераклаў на беларускую раман «Майстар і Маргарыта» Міхаіла Булгака, а на пытанне пра мэту і прычыну перастварэння адказаў: «Мне спадабаўся твор, і ўзнікла жаданне яго перакласці. Кожная развітая літаратура павінна мець пераклады твораў такога ўзроўню на роднай мове».

Наяўнасць перакладаў на сваю нацыянальную мову твораў «вышэйшага гатунку» з далёкіх і блізароднасных моў, як у нас руская, насамрэч з'яўляецца сведчаннем развітасці літаратуры.

Высокая запатрабаванасць руска-беларускага мастацкага перакладу падаецца парадаксальнай, але яна заканамерная таму, што існуе жаданне пісьменнікаў-перакладчыкаў папрактыкавацца ў перакладчыцкім майстэрстве, якое патрабуе высокага ўзроўню валодання мовамі арыгінала і перакладу, чаму вельмі спрыяе наш беларуска-рускі білінгвізм.

Алена Стэльмах: «Сапраўды так. **Пераклад — важны сродок для рэалізацыі творчага патэнцыялу пісьменніка,** таму што перакладчыцкая праца — гэта перш за ўсё ўдумлівае прачытанне твора. Зразумела, найлепшыя памочнікі на гэты час — слоўнікі, даведнікі, сябры-калегі, парадзі якіх не зашкодзяць. Усё гэта разам са свабодным валоданнем мовай арыгінала ў выпадку беларуска-рускага ці руска-беларускага перакладу спрыяе ўдасканаленню пісьменніцкага майстэрства».

Іна Фралова: «А наогул, што такое пераклад? Гэта не толькі кампраміс паміж канітэўным і эмацыянальным, гэта «скрынінг» нашага сучаснага грамадства. Арыгінал у параўнанні з перакладам, нават з самым таленавітым, жыве значна больш, некаторыя асобныя творы будуць жыць вечна. Праходзіць час, і пры ўмове, што грамадства даарастае, дапявае ўжо да іншага разумення тэксту, узнікае патрэба ў новых перакладах».

Безумоўна, пераклад — «скрынінг» свайго часу, як любы мастацкі твор, і менавіта таму, што выконвае функцыю арыгінала ў іншомоўнай культурнай і літаратурнай прасторы. Пры ўмове таленавітасці пераклад жыве, як арыгінал: «Над простаўяю во ржи» з 1960 года чытаюць і будуць далей чытаць, нягледзячы на існаванне яшчэ двух рускамоўных перакладаў пазнейшага часу, якія засталіся незапрабаванымі. А вось пра «іншае разуменне тэксту», да якога дарасло на сёння наша грамадства, варта пагаварыць наступны раз.

Заканчэнне будзе.

Надрываўка
Наталія ЯКАВЕНКА
Фота Марыны ВАРАБЕЙ

Іна Фралова і Міхась Кенька.

Ці значыць гэта, што англа-беларускі або нейкі іншы пераклад на беларускую пры наяўнасці рускамоўнага аднаведніка нам не патрэбны? Не, патрэбны, нягледзячы на нізкую запатрабаванасць і зразумелы прагматызм у стаўленні да такога перакладу ў сітуацыі блізароднаснага білінгвізму (двумоўя). На тое ёсць шэраг сур'ёзных прычын.

Ігар Капылюў: «Па-першае, мастацкі пераклад на беларускую мову — **вельмі эфектыўны, дзейсны сродок папулярызацыі беларускай мовы:** далучэнне чытача да скарбаў сусветнай літаратуры праз беларускае слова. У сваю чаргу пераклад твораў беларускіх аўтараў на іншыя мовы не толькі садзейнічае знаёмству замежных чытачоў з набыткамі

мае назву «Над простаўяю во ржи» (1960). Існуюць яшчэ два пераклады гэтага твора на рускую мову: «Обрыв на краю ржаного поля детства» (1998) Сяргея Махрова і «Ловец на хлебном поле» (2008) Максіма Нямцова. У перакладах на іншыя мовы назва твора гучыць так: па-французску — «Лавец сэрцаў» («*L'attrape-cœurs*»); па-шведску — «Выратавальнік у крызасе» («*Räddaren i nöden*»); па-дацку — «Праклятае юнацтва» («*Forbandede Ungdom*»). І, нарэшце, па-беларуску — «Лавец у жыццё» («Звяззда», 2011, № 7, 3 верасня) або «Над прорвай у жыццё» (паводле рускамоўнага перакладу 1960 года). Колькі розных сэнсаў, а значыць, і розных адкрыццяў у межах аднаго твора!

Фарбы вясны

Гэтымі сапраўды зімовымі днямі завяршае сваю работу вясенняя выстаўка жывапісу «Суквецце». Тэматычную экспазіцыю ў кінатэатры «Цэнтральны» можна ўбачыць да 3 красавіка. Куратарам выступае мастачка і дызайнер Юлія Коба.

Віктар Данилаў «Чырвоны бэз. Свята», 2023 г.

Для выстаўкі «Суквецце» свае работы прадставілі Анастасія Балыш, Дзіяна Горбач, Ала Кейге, Віктар Данилаў, Наталля Жураўская, Людміла Зыгмантовіч, Дзмітрый Кузьміч, Ала Кушнер, Аляксей Лаціннік, Георгій Міхайчык, Юлія Навейка, Сяргей Цігары, Ларыса Шахновіч, Леанід Ячнеў і сама куратар Юлія Коба. 30 палатнаў ад 15 аўтараў. Іх творы шмат у чым падобныя і аб'яднаны агульнай тэматыкай: прыгажосці і любові. Мастакі, многія з якіх, думаецца, не знаёмы шырокаму гледачу, імкнуча перадаць асабістую радасць ад абуджэння прыроды і, гадоўнае, ад прыгажосці цвіцення.

Пераважную частку экспазіцыі склалі пейзажы і нацюрморты, у цэнтры ўвагі — хараство вяснянай прыроды. Простыя сюжэты адлюстроўваюць моманты існавання, якія большасць падаюцца самымі чароўнымі і каштоўнымі: золлак, калі сонца яшчэ толькі ўгадваецца («Майскае святанне» Леаніда Ячнева), і ранішня зорка, якая падмаецца над гарызонтам («Рамонкавая далечынь» (2022) Юліі Кобы); яркі поўдзень, які азарае святлом так, што нават хочацца схвацца ў цень («Дзёмухавы цвет» (2021) Дзмітрыя Кузьміча), і густы змрок вечара, у якім патанае ўсё вакол («Туман у гарах» (2022) Дзіяны Горбач)... На жаль, мала хто

ў сучасным жывапісе валодае майстэрствам адлюстравання вясновага вечара — гэта непаўторны час, які валодае выключнай энергетыкай і патрабуе асаблівага спосабу адлюстравання. Тут бясспрэчным аўтарытэтам, калі казаць пра айчыннае мастацтва, выступае Вітольд Бялініцкі-Біруля, якому няма роўных.

Падобныя развагі актуальныя і ў рэчышчы нацюрморта: стварыць варты ўвагі твор гэтага жанру — справа нялёгка, а для многіх увогуле абсалютна марная. Аднак калі казаць пра імкненне паказаць дары прыроды, выкарыстоўваючы традыцыйныя сродкі, без нацюрморта не абыходзіцца. Толькі якія з іх можна сёння назваць належнымі

Анастасія Балыш «Аматарка Дэвіда Осціна», 2020 г.

Ала Кейге «Макі».

і своечасовымі? Якім чынам ствараць, каб не адпудзіць гледача? Чым яго зацікавіць і якім чынам запомніцца? Пра гэта сёння могуць расказаць паспяхова жывапісцы, напрыклад, Аляся Скорбагата і Аляксандр Даманаў. Пра нацюрмарты выстаўкі «Суквецце» няправільна разважаць звыклымі катэгорыямі — усё ж гэта не ўзровень рэспубліканскай выстаўкі, да твораў якой журы выстаўляла б канкрэтныя патрабаванні. У экспазіцыі — мілавідныя работы, што адпавядаюць яе задуме. Найбольш прыкметныя: «Чырвоны бэз. Свята» (2023) Віктара Данилава, «Макі» Алы Кейге, «Півоні» (2008) Алы Кушнер, «Фарбы вясны» (2018) Аляксея Лацінніка, «Нацюрморт з флоксамі» (2021) Юліі Кобы.

У асноўным на выстаўцы дэманструюцца рэалістычныя сюжэты, але сустракаюцца і абстрактныя. Здаецца, менавіта ў такіх работах занатвана не толькі прыгажосць, але і канкрэтная думка. Так, удалымі падаюцца развагі Аляксея Лацінніка — ён звяртаецца да знакамітых вобразаў сусветнай культуры і прадстаўляе ўласныя легкаважныя інтэрпрэтацыі. Нельга абыходзіць ўвагай

Аднак калі казаць пра імкненне паказаць дары прыроды, выкарыстоўваючы традыцыйныя сродкі, без нацюрморта не абыходзіцца. Толькі якія з іх можна сёння назваць належнымі і своечасовымі? Якім чынам ствараць, каб не адпудзіць гледача? Чым яго зацікавіць і якім чынам запомніцца? Пра гэта сёння могуць расказаць паспяхова жывапісцы, напрыклад, Аляся Скорбагата і Аляксандр Даманаў. Пра нацюрмарты выстаўкі «Суквецце» няправільна разважаць звыклымі катэгорыямі — усё ж гэта не ўзровень рэспубліканскай выстаўкі, да твораў якой журы выстаўляла б канкрэтныя патрабаванні.

работы Анастасіі Балыш (мастачка стварае свет казкі, які нагадвае фантазію папулярнай Ганны Сілівончык) і Дзіяны Горбач, творы якой добра ўпісваюцца ў традыцыйны айчынны актыварэальнай школы.

Югенія ШЫЦЬКА

Паклон беларускаму краю

Пакуль яшчэ нясмелае сонца прабіваецца праз шкляны купал выставачнай залы, асвятляе сцяну, на якой вышываныя карціны. Такое ж сонечнае святло — і на палатнах, дзе пазнаюцца знаёмыя многім краявіды. І — агульная атмасфера замілавання родным краем. Выстаўка мастака Андрэя Лычкоўскага сабрала прыхільнікаў яго творчасці ў Палацы культуры горада Узды.

Арганізатары часовай экспазіцыі (а гэта супрацоўнікі цэнтральнай раённай бібліятэкі імя П. Труса) паклапаціліся пра тое, каб як мага шырэй пазнаёміць наведвальнікаў з постаццю мастака. Ахвотныя гарталі газеты і часопісы з матэрыяламі пра творчасць Андрэя Лычкоўскага. А гэта выданні з Узды, суседніх раёнаў Мінскай вобласці, з Ліды і Мастоў, Мазыра і Гомеля, а таксама рэспубліканскія газеты і часопісы. Работы Андрэя Лычкоўскага займаюць пачэснае месца ў 32 музеях Беларусі. А гэта амаль кожны райцэнтр Мінскай вобласці, музей беларускага Палесся ў Пінску і дом-музей Адама Міцкевіча ў Навагрудку, мастацкая галерэя ў Полацку і Тураўскі краязнаўчы музей, гістарычны музей Крычэва і раённы музейны комплекс імя Напалеона Орды ў Іванаўскім раёне...

Андрэй Лычкоўскі з'яўляецца не толькі ўдзельнікам, але і арганізатарам сумесных выставак мастакоў, пленэраў, якія праходзяць у розных гарадах і рэгіёнах Беларусі: Гродна, Бяроза, Пружаны, Івацэвічы, Слонім і іншыя. І ўсюды, дзе бывае, пакідае на памяць свае работы.

У выступленні перад землякамі Андрэй Лычкоўскі прызнаўся:

— Я ніколі не прадаваў свае карціны, нават у самыя цяжкія часіны. Сапраўдны творы мастацтва павінны знаходзіцца не ў прыватных калекцыях, сямейных архівах, дзе іх змогуць пабачыць трыпяць чалавек, а ў музейных экспазіцыях.

Але найбольш прыемна выстаўляць свае карціны перад землякамі. Яно і зразумела — пераважна большасць сюжэтаў для яго пейзажаў і нацюрмортаў узяты з надзіманскіх мясцін. Бацька Нёмна паўстае перад намі ў вясновым

разводдзі, летняй красе, восенскай стракатасці фарбаў, а сабліва шмат карцін намалювана з зімовай натурой. Вось яна, прыгажосць роднага краю, перададзеная пэндзлем. Невыпадкова эпіграфам да выстаўкі абраны словы з верша народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча «Паклон табе, мой беларускі край!».

Павіншаваць мастака з адкрыццём экспазіцыі прыйшлі дзясяткі людзей з Уздзеншчыны і не толькі. Шаноўнымі гасцямі мерапрыемства сталі мастакі з Мінска. Цёплыя словы прызнання выказаў даўні сябар Андрэя Лычкоўскага,

Фрагмент адной з работ.

прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Юген Шунейка:

— Мастак сцвердзіўся як выдатны творца на роднай зямлі. Жывучы сярод такой чыстай прыроды, ён навучыўся ў звычайным пейзажы заўважаць усё жывое, велічнае, аптымістычнае. Маючы ўласную адметную манеру пісьма, ён не заставае ў нейкім адным кірунку, а пастаянна ўдасканальваецца і заўсёды пазнаецца сярод калег па пэндзлі.

Даноўні ў свайго настаўніка яго малоды калега, аспірант Акадэміі мастацтваў, госць з Кітая Іжан Юнін:

— Я бачу на кожнай карціне энергію, якая надае мне сілы!

Ухвалілі майстэрства уздзенскага мастака і іншыя яго калегі — Фёдар Ладуцька і Аляксей Філіповіч. Жадалі творчу новых поспехаў галоўны захавальнік фондаў Уздзенскага гісторыка-краязнаўчага музея Ірына Вяліценці, кіраўнік раённай аб'яднанай арганізацыі прафсаюзаў Аксана Салавей, іншыя прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі раёна.

Віктар САБАЛЕЎСКІ, фота аўтара

Андрэй Лычкоўскі (у першым радзе другі злева) з наведвальнікамі выстаўкі.

Сусветны дзень тэатра штогод адзначаецца 27 сакавіка. Свята даўно перасталася быць проста прафесійным, яно аб'ядноўвае ўсіх, хто мае дачыненне да тэатральнага мастацтва. З гэтай нагоды публікуем размову з прэс-сакратаром Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Жаннай Гурынай аб праекце «ТэатраТэрапія», складаных спектаклях і людзях.

Пачаўся мой досвед з трансфармацыйнага коўчынгу, таму што ў яго ўваходзяць самыя эфектыўныя інструменты з розных кірункаў. Я ўспамінаю той перыяд свайго жыцця, які прыпаў на вучобу, і ён выклікае цёплыя, трапяткія, пшчотныя пачуцці. Мае першыя настаўнікі сталі для мяне прыкладам чалавечнасці ў тэрапіі і далёка за яе межамі.

Асаблівы для мяне вопыт вывучэння энеаграмы — гэта мадэль бессвядомых паводзін чалавека, якая апісвае дзевяць фундаментальных тыпаў асобы.

— 3 новага года ў фармаце «ТэатраТэрапіі» адбыліся змены. Як праходзяць сустрэчы ў межах лабараторыі цяпер?

— Так, з новага года мы перайшлі да двухдзённага фармату. З самага пачатку было зразумела, што людзі прыносяць эмацыянальны фон з сабой. Калі чалавек перажывае развод, то ён нават у дзіцячым спектаклі ўбачыць гэты развод. Так і атрымліваецца: глядзяць камядью і плачуць. Таму я пачала падводзіць удзельнікаў да новага фармату. Беражліва, амаль што незаўважна.

Закуліссе адкрытага сэрца

— На сайце РТБД побач з вашым іменем цэлы шэраг пасадак: прэс-сакратар, кантэнт-менеджар, аўтар блога на сайце, аўтар і куратар творчай лабараторыі «ТэатраТэрапія». Як склаўся такі шырокі спіс пазіцый?

— Гэта сапраўды так. У гэтым сезоне проста адкрыла, што я сапраўды маю шмат абавязкаў. Мне здаецца, што так і павінна быць, калі займаешся любімай справай. Таму што прыходзіць на працу і рабіць мінімум... Ну навошта? Калі можна працаваць добра, ствараць новыя праекты, якія будуць дапамагаць глядачам, дапамагаць нам таксама. Мне важна адчуваць каштоўнасць таго месца, у якім праходзіць значная частка майго жыцця.

Я ўжо шосты год у тэатры, калі не ўлічваць невялікі перапынак у нашых стасунках. Даведалася аб РТБД з універсітэцкай насценгазеты. Пачала глядзець сайт, сацсеткі, здзівілася. На ўзроўні каштоўнасцей, візуалу гэта так супадала з маймі поглядамі. Таму проста прыйшла ў тэатр і сказала, што хачу тут працаваць.

Кожную вольную хвіліну я імкнулася ў РТБД, каб у кагосьці ўзяць інтэрв'ю, атрымаць каментарый. Так пачала гутарыць з акцёрамі, афармляць у тэкст. Паступова востым такім чынам нарадзіўся «Блог».

У гэтым спісе няма адной пасады. Пэўны час я працавала ў касе. Гэта асаблівы досвед, спецыфічны. Табе патрэбна не проста прадаць квіток, а параіць, распавесці, парэкамендаваць! А я і так люблю кожны наш спектакль. Аднойчы жанчына расплакалася ад майго апаведу і напрасіла абняцця. ТэатраТэрапія пачалася ўжо тады.

Людзі, якія цяпер прыходзяць на «ТэатраТэрапію», — гэта тыя, хто хоча бачыць перад сабой чалавека. Не манекен, які не цэніць іх эмацыянальны досвед пасля прагляду спектакля, іх боль, страхі і пакуты. Яны імкнучыся да чалавека, які будзе іх бачыць, які прайшоў праз нейкія жыццёвыя цяжкасці. Вельмі важна трымаць сэрца адкрытым. Трэба мець вялікую смеласць, каб зазірнуць у сябе, убачыць сваю сапраўднасць. Усё гэта здараецца на «ТэатраТэрапіі». Часам адбываюцца нейкія дзівосныя рэчы.

— «ТэатраТэрапія» — гэта прастора, дзе чалавек сутыкаецца з сабой, што часам няпроста. Там патрэбна спецыяліст, здольны ўважліва да яго паставіцца. Які досвед і адукацыя ў псіхалагічнай галіне вы маеце?

— Адрозну адзначу, што я дагэтуль працягваю вучыцца. Мне хочацца развівацца і расці. Навучанне ў псіхалагічных кірунках не толькі дзела ведаў і досведу, для мяне гэта такая валіза, куды я складаю ўсе набытыя ў працэсе скарбы. А пасля пры нагодзе штосьці з гэтай валізы дастаю і карыстаюся. Як фокуснік дастае з рукава стужачку.

Фота з асабістага архіва Ж. Гурынай

Жанна Гурына.

Вельмі добра гэтая мадэль тлумачыць узаемаадносінны паміж людзьмі, дапамагае таксама пазнаёміцца з сабой і ведаць, у якіх сферах жыцця развівацца, расці, з чым працаваць. Чаму нам з кімсьці камфортна, а хтосьці выклікае злосць ці раздражненне.

Пасля былі гештальт-тэрапія, экзистэнцыянальная псіхатэрапія і генератыўны гіпноз.

— 3 чаго ўзнікала ідэя такой незвычайнай творчай лабараторыі? Гэта неадзё было падлегджана альбо гаворка ідзе пра ўнікальны праект?

— Такія праекты, як «ТэатраТэрапія», узнікаюць з унутранай падрыхтаванасці. І ў першую чаргу вельмі важны асабісты досвед групавой тэрапіі. Калі назапашваецца пэўны вопыт, то ўжо ведаеш, як абыходзіцца з тым ці іншым запытам. Заўсёды пад рукою валіза з інструментамі.

У кастрычніку 2022-га адбылася першая сустрэча. Я не хацела глядаць кідаць адразу ў абсалютна новы фармат. Атрымаўся такі пераходны варыянт. Мы абмяркоўвалі спектакль, эмацыянальную рэакцыю ўдзельнікаў, і пэўнай апорай для глядачоў была артсцэна Людміла Сідаркевіч. Тады на абмеркаванні было больш за дваццаць чалавек. Пазней вырашыла скараціць колькасць удзельнікаў.

Што тычыцца ўнікальнасці. Я не знайшла нічога падобнага. У нас у Беларусі такога дакладна ніхто не робіць. Магчыма, такі фармат існуе дзесьці за мяжой, але даведацца пра гэта складана. «ТэатраТэрапія» — гэта не феномен. Нельга сказаць, што востым Жанна Гурына прыдумала яе. Арт-тэрапія існуе сама па сабе як кірунак.

— Хто туды можа напірацца? Ці трэба праходзіць нейкі адбор?

— Людзі, якія цяпер прыходзяць на «ТэатраТэрапію», — гэта тыя, хто хоча бачыць перад сабой чалавека. Не манекен, які не цэніць іх эмацыянальны досвед пасля прагляду спектакля, іх боль, страхі і пакуты. Яны імкнучыся да чалавека, які будзе іх бачыць, які прайшоў праз нейкія жыццёвыя цяжкасці.

Вельмі важна трымаць сэрца адкрытым. Трэба мець вялікую смеласць, каб зазірнуць у сябе, убачыць сваю сапраўднасць. Усё гэта здараецца на «ТэатраТэрапіі». Часам адбываюцца нейкія дзівосныя рэчы.

На сустрэчах я імкнуся ствараць бяспечную прастору. Таму калі чалавек браніруе месца і кажа: «Я хачу на ТэатраТэрапію!», то абавязкова праводжу гутарку. Група фарміруецца з пэўным эмацыянальным полем, і калі прыйдзе чалавек, каб проста паглядзець, то справа не пойдзе. Патрэбна не падрыхтоўка, а ўнутраная гатоўнасць.

Паступова намяцілася дынаміка, наладзіліся ўзаемаадносінны, людзі пачалі бачыць адно аднаго, а не толькі мяне. Справа пайшла! У снежні я агучыла, што з новага года ў нас «ТэатраТэрапія» два дні. Мне адказалі: «Ура!» — гэта пра патрэбу ўдзельнікаў і ўнутранай гатоўнасці ісці далай.

Перад кожнай сустрэчай ужо вядома тэма. Як працуе група? Мы збіраем «поле»: хто з чым прыйшоў, хто з чым хацеў бы сёння папрацаваць? Збіраецца пэўны групавы запыт, і мы з ім працуем. Тэрапія — гэта ў першую чаргу стасункі. «ТэатраТэрапія» — таксама.

Пасля прагляду ўдзельнікі ідуць дадому пераначаваць са сваімі ўражаннямі. А ўжо на наступны дзень абмяркоўваем спектакль. Некаторыя з глядачоў прызнаваліся: «Калі б не «ТэатраТэрапія», з гэтым спектаклем не справіўся б». Восць такіх пастановаў ў РТБД: кожны раз даводзіцца працаваць, акцёрам — на сцэне, а глядачам — у зале.

Часта бывае, што ў мяне пытаюцца, а што ж хацеў сказаць аўтар. Адказ адзін: аўтар што хацеў, тое і сказаў. Галоўнае зараз — што ўбачыў глядач. Часам людзі просіць нешта перадаць акцёру альбо рэжысёру. Заўсёды перадаю!

— Як вызначаецца тэма для сустрэчы? Ад чаго яна залежыць? Ад вашага жадання, дынамікі групы ці афішы РТБД?

— Першы спектакль у гэтым годзе, які разглядалі на «ТэатраТэрапіі», — «Палыванне на сябе». Я прыйшла на рэпетыцыю пастановаў і пачула такі выраз: «Я маленькі хлопчык, мяне завуча Віця Зілаў». Вельмі часта фраза паўтараецца. Я стала думаць і разважаць. У спектаклі герой Віця Зілаў робіць шмат жудасных рэчаў. Мне шкада гэтага маленькага дарослага хлопчыка, які згубіў сувязь з унутраным дзіцем. Так узнікла тэма «Унутраныя дзеці параненых дарослых».

Потым лагічна, калі мы пагаварылі пра дзяцей, закруціць фігуры бацькоў, унутраныя вобразы бацькоў альбо тых, хто іх замяняў у дзяцінстве, таму мы кажам Бацькоўскія фігуры. А што ў нас пра іх? «Шлюб з ветрам!» Гісторыя ўзмоцнена беларускімі народнымі спевамі, метафарамамі і сімваламі. Гэта яшчэ больш дадае глебы для працы.

Фота з афішы РТБД.

Сцэна са спектакля «Шлюб з ветрам!».

— Якое стаўленне да праекта ў кіраўніцтва тэатра і акцёраў?

— Яны разумеюць, наколькі важная і каштоўная гэтая праца. Таму што сапраўды ёсць спектаклі і людзі, якія могуць не справіцца з убачаным. Эмоцыі сапраўдныя, але што з імі рабіць? Як з імі абысціся? Зараз ёсць такая магчымасць. За што я вельмі ўдзячна тэатру.

— Што чакае «ТэатраТэрапію» ў будучыні?

— У сакавіку мы паглядзелі «Пачупкі», папрацавалі і абмеркавалі тэму «Работа з інтраектамі». У красавіку будзе анлайн-прагляд пастановаў «Бетон». Там мы закранем тэму цэла і прыняцця сябе. А ў маі наведзем «Сірожу» і раскладзём галоўных герояў па тыпах энеаграмы. Пляны ёсць, аднак і дынаміка ў групы ёсць — гэта больш каштоўна.

Я захапляюся смеласцю людзей, якія прыходзяць на «ТэатраТэрапію». Таму што, каб адважыцца на сустрэчу з самім сабой, патрэбна мець моц.

Гутарыла Яна ЦЭГЛА

RTBD 25-26 2023 ПАЧАТАК: 15:00

ТЭАТРАТЭРАПІЯ

ТЭМА СУСТРЭЧ: БАЦЬКОЎСКІЯ ФІГУРЫ З СУМЕСНЫМ ПРАГЛЯДАМ СПЕКТАКЛЯ ШЛЮБ З ВЕТРАМ

У Доме літаратара — рэдакцыя «Москвы»

Па традыцыі на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы частымі гасцямі з'яўляюцца пісьменнікі Расіі. І здараецца, што яны болей працуюць на выстаўцы, расказваюць пра сваю творчасць чытачам, наведвальнікам, а вось студэнці паміж беларускімі і расійскімі калегамі адсутнічаюць.

Сёлета шмат хто з пісьменнікаў, якія прыехалі з іншых краін, наведаў Саюз пісьменнікаў Беларусі, Дом літаратара, правялі перагаворы, гутаркі з калегамі. Так складалася ў адзін з выставачных дзён і сустрэча з калектывам рэдакцыі часопіса «Москва».

Перад беларускімі пісьменнікамі выступілі галоўны рэдактар часопіса «Москва» паэт і празаік Уладзіслаў Арцёмаў, намеснік галоўнага рэдактара часопіса паэт і празаік Міхаіл Папоў.

Часопіс даволі вядомы сярод перыядычных літаратурна-мастацкіх выданняў Расіі. Выпускаецца ў Маскве з 1957 года. Сярод дасягненняў выдання, пра гэта і гаварыў У. Арцёмаў, — публікацыя на рускай мове казкі Антуана дэ Сент-Экзюперы «Маленькі прынец» у перакладзе Норы Галь. У 1966 і 1967 гадах часопіс надрукаваў раманы Міхаіла Булгакава «Майстар і Маргарыта». У 1989—1990 гг. упершыню пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі надрукавана «Гісторыя дзяржавы Расійскай» М. М. Карамзіна. У розныя дзесяцігоддзі галоўнымі рэдактарамі часопіса былі Мікалай Атароў, Яўгеній Папоўкін, Леанід Барадзін, Міхаіл Аляксееў, Уладзімір Крупін... З лютага 2012 года — Уладзіслаў Арцёмаў. Напрыканцы 1980-х гг. тыраж часопіса «Москва» дасягнуў да 775 000 экзэмпляраў.

Размова ў мемарыяльнай зале Дома літаратара ішла ў асноўным пра тое, як фарміруецца партфель часопіса. У. Арцёмаў адзначыў, што даволі шмат дзе ездзіць. І не толькі па рэгіёнах Расіі, але і за яе межамі. У рэдакцыі імкнуча сачыць і за развіццём сучаснай беларускай

літаратуры. Найперш — той яе часткі, якая ствараецца на рускай мове. Галоўны рэдактар «Москвы» пацвердзіў, што з кіраўніцтвам Саюза пісьменнікаў Беларусі дасягнута дамоўленасць пра выпуск у 2023 годзе «беларускага нумара» часопіса. Мяркуюцца, што фінансавую падтрымку акажа ў гэтым і беларускі бок, выкупішы частку тыражу для чытача ў Беларусі.

Выступіў на сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі і празаік Міхаіл Папоў. Дарэчы, і ён, і У. Арцёмаў цесна звязаны з Беларуссю. Уладзіслаў Віктаравіч нарадзіўся ў Бярэзінскім раёне, на Міншчыне. Правёў у Беларусі частку свайго дзяцінства, юнацтва. Вучыўся на факультэце журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Міхаіл Папоў таксама ў дзяцінстве жыў у Беларусі. Закончыў Жыровіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум. Беларусі, падзеям на тэрыторыі Гродзеншчыны ў час Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны яго раманы «На кресах усходніх». Кнігу, між іншым, можна набыць у кнігарнях дзяржаўнай сеткі кнігагандлю ААТ «Белкніга». Міхаіл Папоў расказаў

і пра работу над раманам, і пра тую частку партфеля рукапісаў часопіса, якая складаецца з праявітых твораў, запрасіў беларускіх аўтараў да болей шырокага супрацоўніцтва з «Москвой». Удзел у сустрэчы прымаў і вядомы расійскі пісьменнік Мікалай Чаркашын, кнігі якога, між іншым, выдаюцца і ў Беларусі.

Была выказана на сустрэчы і такая думка: часцей арганізоўваць сумесныя сустрэчы расійскіх і беларускіх пісьменнікаў з чытачамі — у бібліятэках і навучальных установах Мінска, іншых гарадоў Беларусі. Часам многія здатымі сучаснай рускай літаратуры застаюцца па-за ўвагай беларускага чытача. Хацелася б такую сітуацыю выправіць. Зацікаўленасць у гэтым ёсць і ў беларускіх, і ў расійскіх літаратараў.

У найбліжэйшыя месяцы ў Доме літаратара заплаваны сустрэчы з іншымі пісьменнікамі з Расійскай Федэрацыі, паэтамі, празаікамі, якія працуюць у розных перыядычных літаратурна-мастацкіх выданнях.

Мікола БЕРЛЕЖ
Фота Віктара ІВАНЧЫКАВА

Паэзія яднае краіны

Дні літаратуры Узбекістана ў Беларусі, якія праходзілі ў рамках XXX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, азнаменавалі сабой важны крок на шляху да паглыблення інтэграцыі братэрскіх народаў ды, самае галоўнае, праклалі мост паміж двюма літаратурнымі традыцыямі. Так, цэнтральнымі мерапрыемствамі гэтай міжкультурнай ініцыятывы на права можна лічыць паэтычныя вечары ў гонар узбекскіх класікаў Гафура Гуляма і Алішэра Навая. Уздзельнікам апошняга з іх, які прайшоў 23 сакавіка ў канцэртнай зале сталічнага Дома літаратара, сталі як узбекскія, так і беларускія пісьменнікі.

Вядучымі імпрэзы выступілі першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах і старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў. Перад пачаткам канцэртнай праграмы з прывітальным словам да аўдыторыі звярнуўся старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь

Карлюкевіч: «Прыемна бачыць столькі моладзі на сённяшнім свяце ўзбекскай паэзіі, прыемна бачыць і нашых дарагіх узбекскіх гасцей! У снежні 2022 года Саюзы пісьменнікаў Беларусі і Узбекістана падпісалі Мемарандум аб супрацоўніцтве — мемарандум аб нашай дружбе. Дні літаратуры Узбекістана ў Беларусі — першы крок да рэалізацыі пагаднення. Нізкі паклон старшыні Саюза пісьменнікаў Узбекістана Сіражыдзіну Саіду, нізкі паклон Рысалат Хайдаравай, якая адказвае ў Саюзе пісьменнікаў за міжнародныя сувязі, і вам, дарагія сябры, хто прыехаў з Узбекістана ў наш яшчэ не надта цёплы сакавік... Але ён пацяплеў з вашым прыездам!»

Затым на сцэну падняліся прадстаўнікі ўзбекскай дэлегацыі: выканаўчы дырэктар грамадскага фонду імя Алішэра Навая, наваізнаўца Алімджон Даўлатаў і паэт, перакладчык, галоўны спецыяліст аддзела па рабоце з абласнымі аддзяленнямі і творчымі

саветамі Саюза пісьменнікаў Узбекістана Мікалай Ільін. Выступоўчы распавялі пра выключнае значэнне постаці Алішэра Навая ў гісторыі як нацыянальнай узбекскай літаратуры, так і, шырэй, агульнасусветнай. «Хто такі Навая? Я лічу, што Бог стварыў толькі аднаго сапраўднага паэта, але даў яму многа розных імён. У Англіі яго назвалі

Шэкспірам, у Італіі — Аліг'еры, а ва Узбекістане — Алішэрам Навая. Асвечаны геніяльнасцю, Навая мог дабіцца поспеху ў любой галіне, але выбраў літаратуру», — падзяліўся меркаваннем Алімджон Даўлатаў.

Падчас мерапрыемства прысутныя мелі магчымасць паслухаць вершы ўсходняга класіка па-ўзбекску ў выкананні носьбітаў мовы, а таксама ў перакладзе на рускую і беларускую ад прафесійных дэкламатараў і нават саміх перакладчыкаў. Акрамя таго, наведвальнікам былі прапанаваны песенныя і танцавальныя нумары, тэатралізаваныя сцэнікі з удзелам узбекскіх і беларускіх студэнтаў, маладых твораў. Прыемна разавіў агульны тон імпрэзы цыркавы перформанс Хаджымурата Адзілджанова. Фінальным акордам творчага вечара ў Доме літаратара стала выступленне ансамбля чыталістаў «Музыкі» дзіцячай музычнай школы № 10 імя Я. Глебава.

Каміла НАВІНкіНА
Фота Васіля КУЛІКОВА

Чароўны Узбекістан

Утэатры паэзіі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы ў Мінску адбыўся вечар узбекскай паэзіі, прысвечаны 120-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Узбекістана Гафура Гуляма. Гэта было адно з многіх мерапрыемстваў у межах Дзён літаратуры Узбекістана ў Беларусі.

Шмат добрых слоў пра класічную і сучасную ўзбекскую літаратуру і супрацоўніцтва творчых саюзаў двюх краін сказаў вядучы імпрэзы старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў. Ад дэлегацыі ўзбекскіх літаратараў выступілі паэты і перакладчыкі Салім Ашур, Сіражыдзін Раўф і Мікалай Ільін. Перакладчыкі ўзбекскай паэзіі на беларускую мову Міхась Пазнякоў і Іна Фралова прачыталі свае пераклады твораў Гафура Гуляма і сучасных узбекскіх паэтаў. На рускай мове вершы Гафура Гуляма прагучалі

ў выкананні артысткі эстрады, тэатра і кіно Вольгі Багушынскай і паэтэсы Валянціны Драбышэўскай.

Пра вывучэнне ўзбекскай літаратуры студэнтамі БДПУ імя М. Танка распавядала намеснік дэкана факультэта пачатковай адукацыі Ірына Буторына.

Выступіла таксама і пісьменніца з Казахстана, даўні сябар СПБ, даследчыца беларуска-казахскіх літаратурных сувязей Святлана Аманева, якая актыўна ўдзельнічала ў рабоце XXX ММКВК.

Ганаровыя госці і ўсе прысутныя з вялікай радасцю паслухалі і выступленне ансамбля народнай музыкі і песні «Менскі гармонік» пад кіраўніцтвам Івана Катовіча.

Роботнікі бібліятэкі падрыхтавалі вялікую кніжную выстаўку, прымаркваную да юбілею класіка ўзбекскай літаратуры. Была прадэманстравана і фотавыстаўка «Чароўны Узбекістан».

Павел КУЗЬМІЧ

Плён пісьменніцкай працы

На галоўнай сцэне XXX Мінскай міжнароднай выстаўкі-кірмашу ў заключны дзень адбылася прэзентацыя кнігі пісьменнікаў Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Старшыня аддзялення вядомы пісьменнік Міхась Пазнякоў пазнаёміў прысутных са шматпланавай дзейнасцю сталічнай арганізацыі як у творчасці, так і ў культурна-асветніцкай працы. Затым былі прэзентаваны калектыўныя зборнікі, прысвечаныя Году гістарычнай памяці: «Памяць — бяссмерце народа» (паэзія) і «Подых часу» (проза і публіцыстыка). Абодва ўклалі Міхась Пазнякоў і Тамара Кавальчук.

Адбылася і прэзентацыя трох зборнікаў твораў беларускіх і рускіх

пісьменнікаў, падрыхтаваных аддзяленнем па выніках міжнароднага супрацоўніцтва. Гэта «Две сестры: Россия — Беларусь», «Четыре вечных времени» і «В стране фантазий». Апошні прысвечаны вядомаму рускаму пісьменніку Валерыю Мядзведзеву, стагоддзе з дня нараджэння якога адзначалася ў Расіі і Беларусі.

Затым свае кнігі прадставілі аўтары Аліна Грышкевіч, Валянціна Драбышэўская, Таццяна Курпрыянец, Анастасія Кузьмічова, Вольга Лобашына, Кацярына Роўда, Уладзімір Маздо, Дзмітрый Мікалаев, Настася Каротчыкова, Зоя Кулік і многія іншыя творцы, а таксама кандыдаты ў члены СПБ Наталія Алейніківа і Алена Чаплінская.

Павел КУЗЬМІЧ

Кветка з літпалетка

«Як ветразь даўніх зім і лет...»

Згатага дрэўца нашы продкі не рабілі нават крыжоў, яно — сімвал пяшчоты і прыгажосці, а таксама жаночай стойкасці і мужнасці. Здагаліся, пра што размова? Вядома, пра бярозу!

Шматлікія айчынныя пісьменнікі (як, дарэчы, і расійскія) асацыявалі бярозу з пакутніцкім лёсам жанчын у гады вайны, часта згадвалі ў вершах ваеннай тэматыкі (у адным шэрагу з соснамі). Напрыклад, «Нашы бярозы» Уладзіміра Караткевіча:

Танкі з крывам жаццелі на лес празрысты.
Дым мяшаўся з зямлёю. Сцяліўся пажар.
Палала бярозка, танючкая, чыстая,
Без стогну,
Як Жанна д'Арк.
У дрэўцы, кволеным, як мімоза,
Цякла зямлі маёй мужная кроў...
Я знаю, як гінуць нашы бярозы:
Без плачу.
Шапкі далоў!

Але любоў да бяроз ніколі не абмяжоўвалася тэмай вайны: дрэва гэтак — адно з тых, да якога творцы звяртаюцца найчасцей і для стварэння вобразу мірнага жыцця. Адным з найдаметнейшых вершаў у зборніку У. Караткевіча «Мая Іліяда» з'яўляецца «Балада пра дзіка і чалавека», што пачынаецца радкамі:

Ў ноч, як хвоі прастылівы выюць
І злітае ішэрэнь з бяроз,
Дзік разрыў бурты бульбяныя
І ў курдубу пусціў мароз...

Па сюжэце лірычны герой бярэ сабаку і ўночы ідзе паляваць на дзіка, на «сутычку і кроў». Мужчыну, вымушанага рызыкаваць, каб выратаваць аднавяскоўцаў, кепікамі праважае каханая — ён прагне любові і шчэльнага, а трымае здзелківае жарцікі... Урэшце ледзь не гіне сам, але забівае дзіка, які з'яўляецца ўвасабленнем мужнасці, няскоранасці, свабоды, неўтаймаванай прагі жыцця:

Палазы рытэлі да вёскі,
І ў кароткай птушынай журбе
Гіль абтрос алмазы з бярозкі —
Як апошні прывет — на цябе.

Фінальная сцена твора сентыментальна-кранальная. Зрэшты, У. Караткевіч быў схільны да падобнага меладраматызму ў сілу свайго характару, надзвычайнай чулівасці і душэўнай неабароненасці: каханая, ледзь жывая ад хвалявання, чакала свайго героя:

Калацілася, што бярозка,
Як кране яе снегам сівым...
«Зоська, што ты? Чаго ты, Зоська?
Я ж з табой!.. Я жывы...»

Цікавы факт: у працэсе падрыхтоўкі да друку рукапісу зборніка «Мая Іліяда» былі зняты 12 аўтарскіх прывясчэнняў, у тым ліку і прывясчэнне Анатолю Забалоцкаму, сябру У. Караткевіча па супрацы з «Беларусьфільмам», пад назвай згаданай балады. Вярнулі прывясчэнні ў перавыданні — «Мая Іліяда» ў аўтарскай рэдакцыі ўвайшла ў II том «Збору твораў» У. Караткевіча.

Адзін з найкранальнейшых вершаў пад назвай «Бярозка» належыць яму Анатолю Вялюгіна. Верш стаў песняй: Ігар Лучанок напісаў мелодыю на гэтыя словы. Упершыню прагучала песня ў выкананні заслужанай артысткі БССР Тамары Раўскай і была прысвечана першаму беларускаму касманаўту Пятру Клімуку, які скарыў касмічную прастору ў снежні 1973 года. У вобразе бярозкі адлюстравалася светлая шчымлівая туга аб незваротнай і найшчаслівейшай пары дзяцінства і ў той жа час неадольная прага зведзець далёкае, зазірнуць за мяжу звыклага:

Стаіць, задумная, адна,
Як ветразь даўніх зім і лет.
Стаіць бярозка ля акна,
З якога мне адкрыўся свет.

Звяртаюцца да вобразу дрэўца і сучаснікі. Здавалася б, дзе тут будзе час на падобныя сентыменты ў нашым

тэхналагічным шалёным стагоддзі, калі чалавек за дзень паглынае неверагодную колькасць бітаў інфармацыі... Але, магчыма, гэты звышхуткасны рытм толькі абстрае душэўны сум па светлым і прыгожым. У вершы «Бярозавая варт» Пятра Жаўняровіча сузіранне прысад натхняе аўтара на глыбокі раздум:

Два ізрагі раскідзістых бяроз
Гасцінец абступілі каля Вязыні.
Лістота маладая ў ззянні рос
Нібы праменнем зыркмі перавязана.

Стаіць у дзве шарэнгі на баках.
Камлі бялююць новымі мундзірамі
З чарненнем аранічным у мазках.
Унізе — лубін з кветкамі-сапфірамі.

У свеце вядома каля 140 відаў бярозы (на латыні *Betula*), распаўсюджаны яны ў паўночным паўшар'і, а на Беларусі сустракаюцца толькі 4 з іх, прычым найчасцей — два: бяроза павіслая, ці барадаўчатая, і бяроза пушыстая. Радзей можна пабачыць карэльскую і карлікавую.

Бярозавае лісце і пушышкі багатыя на эфірны алей, флаваноідныя і іншыя рэчывы, надзвычай карысныя для чалавека. Але і ўсе іншыя часткі дрэва маюць шырокі спектр прымянення ў медыцыне, у тым ліку народнай: аказваюць мачагоннае, пагагоннае, жаўцягоннае, супрацьзапаленчае і гарчакпазіжальнае ўздзеянне, здольны знізіць узровень цукру ў крыві, абязбольіць, рэгулююць абменныя працэсы. Акрамя таго, на бярозе паразітуе грыб чага, які выкарыстоўваецца пры лэчэнні анкалагічных захворванняў.

Таша ШПАКОЎСКАЯ
Фота Пятра Жаўняровіча

зваротная сувязь

Нечароўныя казкі

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкай і пазнавальнай праекты. Згодна з абноўленым раскладам, пачуць вершы беларускіх аўтараў у праекце «Адным штрыхом» можна тройчы на дзень. Раніцай і вечарам у праграме «Радыёсерыял» гучыць фантастычныя раманы Герберта Джорджа Уэлса «Чалавек-невідзімка».

Праграма «Літаратурная анталогія» гэтым разам прапануе старонкі рамана Івана Шамякіна «Крыніцы». У «Радыёбібліятэцы» двойчы на дзень слухачы твор Элізы Ажэшкі «Нізіны». Суботнім вечарам выходзіць перадача «Літаратурныя гісторыі», дзе гучаць аповяданні айчынных аўтараў.

У праекце «Прачулым радком» у выхадныя — вершы Генадзя Дзмітрыева. Змест перадачы «Радыётэатр плюс» (пачатак эфіру ў 21.30) у суботу і нядзелю складуць дзве часткі радыёверсіі спектакля Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага «Знак бяды» паводле апавесці Васіля Быкава (да 70-годдзя з дня нараджэння акцёра, рэжысёра Валерыя Масляка).

Юным прыхільнікам мастацкага вясчання канал «Культура» прапануе з панядзелка да пятніцы чытанні ў межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». Гэтымі днямі слухачыце казкі з кнігі Васіля Шырко «Дзед Манюкін і ўнукі». У выхадныя ў перадачы «Дзіцячы радыётэатр» прагучаць спектакль «Як Мікітуля сяброў знайшоў» паводле твора Георгія Марчука і казка Францішка Багушэвіча «Як праўды шукаць», у нядзелю слухачыце пастаноўку «Птушка-Праўда» паводле іспанскай народнай казкі і твор Віталія Біянікі «Як муравейка дадому спяшаўся». Штовечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для маленькіх.

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам свежага нумара штотыднёвіка «ЛіМ». У нядзелю радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» пісьменніка, публіцыста Навума Гальпяровіча прапануе сустрэчу з доктарам філагічных навук Людмілай Саянковай. Новы выпуск праекта «Літаратура на радыё» прагучыць у чацвер.

2 красавіка — 95 гадоў з дня нараджэння Ліліі Брандабоўскай (1928—2021), беларускага тэатральнага крытыка.

2 красавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Віктара Шымука (Вікенці; 1933—1998), беларускага паэта-песенніка, празаіка, перакладчыка.

3 красавіка — 85-годдзе адзначае Людміла Барташэвіч (1938), беларуская актрыса.

3 красавіка — 80-гадовы юбілей святкуе Уладзімір Рагаўцоў (1943), беларускі акцёр, заслужаны артыст БССР.

4 красавіка — 115 гадоў з дня нараджэння Ганны Базыленкі (1908—1980), беларускага мовазнаўца.

4 красавіка — 85 гадоў з дня нараджэння Вячаслава Кавалеўскага (1938—1997), беларускага мастака-лакаціста, афарміцеля.

5 красавіка — 80 гадоў з дня нараджэння Мар'яна Дуксы (1943—2019), беларускага паэта.

6 красавіка — 80-гадовы юбілей святкуе Міхаіл Зданевіч (1943), беларускі оперны спявак, педагог, заслужаны артыст БССР.

7 красавіка — 110 гадоў з дня нараджэння Максіміліяна Гугеля (1913—1985), беларускага графіка.

8 красавіка — 65-годдзе адзначае Пётр Прохараў (1958), беларускі жывапісец.

Календар падрыхтаваны БДАМЛІМ

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

31 сакавіка — у Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры (вул. М. Багдановіча, 13) на мерапрыемства, прысвечанае Дню аднадна народнаў Беларусі і Расіі з удзелам паэтаў МГА СПб. Пачатак у 16.00.

5 красавіка — у паэтычны клуб «Парнас» пры публічнай бібліятэцы № 5 (вул. Казлова, 2) на творчую сустрэчу з паэтэсай Тамарай Кавальчук. Пачатак у 18.00.

5 красавіка — у Цэнтральную бібліятэку Цэнтральнага Дома афіцэраў

на ўрачыстае ўручэнне літаратурных прэміяў Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Пачатак у 16.00.

5 красавіка — у дзіцячую бібліятэку № 15 (вул. Слабадская, 27) на пасаджэнне студый юных літаратураў «Малінаўскія галасы». Творчы кіраўнік — Іна Фралова. Пачатак у 16.00.

6 красавіка — у Дом дружбы (вул. Захарава, 28) на ўрачыстае падвяжэнне вынікаў Міжнароднага літаратурнага конкурсу «Славянскі калейдаскоп». Пачатак у 15.00.

Выходзіць з 1932 года

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:
Таша Аролова
Алесь Бадак
Дзяснін Барсук
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіламедаў
Вольга Далдзімава
Жана Запарыцкі
Анатоль Казлоў
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Вячаслаў Нікіфарав
Мікалай Чарнінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325 85-25
адказны сакратар — 377 99-73
аддзелы крытыкі і бібліяграфіі;
прэсы і пазіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень
у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальныя льготны
для настаўнікаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выдадзенае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісанні ў друку
30.03.2023 у 11.00
Ум. друку арж. 3,72
Наклад — 707

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 521
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэдакуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацыі.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія
прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці
з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 3 0 1 3